

"PROLETAREC"
je delavski list
za
misleče čitatelje.

PROLETAREC

OFFICIAL ORGAN JUGOSLAV FEDERATION, S. P.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

Drugi najstarejši
jugoslovanski
socialistični list.

NO.—ST. 1189.

Entered as second-class matter December 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

CHICAGO, ILL., 26. JUNIJA (JUNE 26,) 1930.

Published weekly at
3439 W. 26th St.

LETO—VOL. XXV.

ŽOGANJE S PROHIBICIJO V VOLILNIH KAMPANJAH

VEDNO ENOINISTI BLUF, DA SKRIJEJO RESNIČNE PROBLEME

Nobenega resnega prizadevanja za od pomoč brezposelnim, ali za starostno zavarovanje, niti ne za rešitev drugih socialnih vprašanj

Dwight W. Morrow, prejšnji drug mogočne Morganove finančne institucije, sedaj ameriški poslanik v Mehiki, je dobil v New Jerseyu republikansko nominacijo za kandidacijo v zvezni senat. On je na glasu kot sposoben finančnik in diplomat. Ves njegov program, ki ga je oznanil v volilni kampanji, je zapopaden v štirih besedah: "Jaz sem proti prohibiciji!" Ker je mož znan, so to njegovo geslo razglasili, in njegovo zmago so tolmačili za zmago borbe proti suhaški postavi.

Poslanik Morrow je s to potezo pokazal, da je tudi dober politik, kajti v nobenem svojem govoru se ni dotikal vprašanja brezposelnosti, velike ekonomske depresije, starostnega zavarovanja itd., nego je enostavno izjavljal, "jaz sem proti prohibiciji," in obljuboval, da bo deloval v senatu, ako bo izvoljen, da se jo odpravi.

Zavajalno časopisje

Kapitalistično časopisje mu je spretno pomagalo, da je obrnil pozornost nase ne le ljudstva v New Jerseyu, nego v vseh Zed. državah. Njegovo zmago pa so tolmačili kot velik val proti prohibiciji.

Ce bi ljudstvo ne bilo tako zelo odvisno za svojo "duševno hrano" od kapitalističnega časopisja, bi se ne pustilo slepiti, — tako pa dovoljuje, da mu mečejo pesek v oči in res verjame, da je edini problem, ki kaj šteje, prohibicija. Lnenitno sredstvo sta si izmislili republikanska in demokratska stranka, ko sta uvedli prohibicijo! Od kar jo imamo, v vsaki volilni kampanji, igra Volsteadov zakon "glavno vlogo", in to z odobrenjem nekega ljudstva. Politiki imajo v njemu ceneno kampanjsko sredstvo, razni politični uradniki pa studenec, ki jim donaja milijone dolarjev grafted.

Ljudje pijejo — če ne bi pili, bi ne bilo "vprašanja prohibicije", in tisti, ki pijejo največ, so najbolj uverjeni, da imamo — "sušo". Zato je baš v mestih toliko vrvenja "proti" prohibiciji, dasi jo policijske ter druge oblasti, kakor tudi federalni suhaški uradniki pridno negujejo. Se jim pač izplača.

Noben kapitalističen politik ne deluje resno za odpravo ali modifikacijo 18. amandmanta, dasi govore in pišejo o tej nepopularni postavi kakor o nobeni drugi stvari.

Politika slepomišenja

Pri zadnjih primarnih volitvah v Illinoisu je dobila republikansko nominacijo za kandidacijo v zvezni senat Ruth Hanna McCormick. Potrošila je v kampanji nad četrtr milijona dolarjev svojega denarja. Po "prepričanju" je za prohibicijo. Illinois velja za mokrsko državo, vendar temu je velika večina volilcev glasovala za njeno nominacijo. V kampanji se je vprašanje prohibicije kolikor mogoče izogibala ter le naglašala svoj amerikanizem, svoj patriotizem, vsled česar je rekla vse kar je mogla proti vstopu Zedinjenih držav v mednarodno razsodišče. Ko je zmagala, so tolmačili, da se je ljudstvo v Illinoisu s tem izreklo proti vsakemu pajdašenju Zed. držav z evropskimi državami, bodisi v mednarodnem razsodišču, ali direktno v ligi narodov. Dejstvo je, da niti pet odstotkov tistih, ki so glasovali zanj, ne ve nič določnega o sestavi in pomenu mednarodnega razsodišča, ostali pa so glasovali zanj ker je bil "tak sentiment". Ustvaril ga je denar — propaganda, ki je stala okrog tri sto tisoč dolarjev, ako ne več.

"Oboji" zmagujejo

V Pennsylvaniji so se teple kandidatje za republikanske nominacije na podlagi boja za prohibicijo in proti, in volileci so se dali vjeti s to vado ter drli v tisočih na volišče. Zmagali pa so "pol-in-pol", nekaj suhačev, nekaj mokrščev, vsi, ki so dobili nominacijo, pa so stebri kapitalistične politike.

Kakor v New Jerseyu, Illinoisu in Pennsylvaniji, se vodi kapitalistična politika v znamenju boja za in proti prohibiciji tudi v drugih državah. Sempatam govori kak progresivni republikanski ali demokratski kandidat kritično o Hooverjevi administraciji, in tu ali tam se izreče eden ali drugi celo za starostno pokojnino, proti sodnim prepovedim v stvarkah itd., da dobe "indorsiranje" unij.

Za nas je stvar jasna

Taka politika je znak popolne praznote idej ter programa kapitalističnih strank in nemogoče je, da bi se to stanje moglo še dolgo nadaljevati. Kar je mislečega ljudstva, to čuti in se organizira v raznih progresivnih političnih skupinah ter konferencah, iskajoč izhoda v "tretjo stranko".

Za nas je stvar jasna. Mi že imamo stranko idej in programa, KAKRŠNO LJUDSTVO potrebuje. Naloga vseh tistih, ki to razumemo je, da delavstvo poučimo, da mu predložimo resnico o položaju. Ko jo zapopače, pride v socialistično stranko, in šele s tem se dogodi temeljit preobrat v ameriškem

NOVA ŽELEZNIŠKA POSTAJA V CLEVELANDU

(Pacific and Atlantic Photo.)

Poslopje s stolpom na tej sliki je nova Union postaja v Clevelandu, katero bodo rabile vse železnice razen Pennsylvania Lines, ki ostane, začasno vsaj, na stari postaji. Cleveland je imel vzlic velikemu železniškemu prometu dozaj izmed velikih mest najslabše postaje. Stari kolodvor union ne samo da ni prav nič mikaven, nego je tudi na neprikladnem kraju in starinski. Nova postaja, ki je bila odprta potniškemu prometu ta mesec, je stala \$150,000,000. Vlaki, ki prihajajo nanjo, zamenjajo v predmestju parne lokomotive z električnimi, da se postajo, hotele v bližini ter druga poslopja ubrani dima.

INTERVENCIJA POLICIJE

Frakcijski boji na konvenciji Litvinsko-ameriške zveze, ki se je vršila nedavno v Chicagu, so dovedli večkrat do prekinjenja sej in končno je bila pozvana policija, da "odstrani" nemirneže.

Litvinsko-ameriška zveza z glavnim uradom v New Yorku, ki ima okrog 20,000 članov ter blizu poldrug milijon imovine, je dne 16. junija otvorila v Chicagu svojo konvencijo, kjer so nastali bloki, kakor na mnogih drugih konvencijah podpornih organizacij, s to razliko, da so vsled burnosti sej morali z njimi večkrat prekiniti. Konservativci so končno pozvali policijo, da je odstranila "razgrajajoče komuniste".

Konvencija bi šla mimo najbrž neopaženo, tako pa so pisali radi rabuk na nji vsi čikaški listi.

V prihodnji številki
"Razvoj slovenske nasebine v Detroitu"
Opis Pariza

Nova "trakcijska ordinanca" v razpravi

Zagovorniki javnega lastništva vodijo veliko protikampanjo. — Privatni interesi agitirajo za sprejem ordinance. Glasovanje bo 1. julija

Za mesto, ki šteje nad tri milijone prebivalcev, z okolico pet milijonov, je transportacijski sistem za prevažanje potnikov zelo važen. Chicagu ima že dolgo takozvan "trakcijski problem", v katerem je zapopadeno predvsem poulična železnica, oziroma interesi, ki jo lastujejo, nadalje naduljena železnica in pa podzemna železnica, ki je v Chicagu še v obliki. Vse obstoječe proge so privatna posest. Pogodba med poulično železnico in mestom je že dalj časa nazaj potekla, v prizadevanjih za sklenitev nove pa so se pogajanja vsled enega ali drugega vzroka vselej razdrila.

Po dolgem mešetarenju in kolebanju so prizadeti interesi vendar sestavili novo ordinanco, ki dovoljuje, oziroma določa združenje naduljene in poulične železnice v eno kompanijo, katera bi lastovala tudi avtobuse, ki bi dovažali potnike do prog. Nadalje določa gradnjo več novih prog, izboljšanje, ali razširjenje obstoječih, in pa gradnjo podzemne železnice v glavnem delu mesta ali v takozvanem loop. Ordinanca je po zadržanju poznanevalcev trakcijskih problemov in sistemov zelo mikavno sestavljena, toda vsebuje določbe, ki so veliko čez mero v pri-

BIVŠI AVSTRIJSKI KANCELAR SEIPEL ZA HABSBURŽANE

Msgr. Ignac Seipel, visok katoliški duhovnik, eden glavnih voditeljev "krščanske socialne" stranke, bivši avstrijski kancelar, je prišel odprt na dan z agitacijo za povratek Habsburžanov, to je, za ukinjenje republike in proglašenje monarhije v Avstriji. Njegov zaupnik Fritz Lang z Dunaja je nesel "nadvojvodu" Otonu pismo avstrijskih monarhistov, v katerem pravi duhovnik Seipel, da pošilja njegovi visokosti nadvojvodu Otonu ter vsej visoki družini iskrene pozdrave, in da ne more pozabiti prednosti, ki jih ima v državi monarhistični sistem.

Msgr. Seipel ima vselej v mislih socialiste, kadar sanja o povratku monarhije. Socialistične stranke ni mogel streti, pa se je spomnil, da je to znala monarhija vse bolje. Da, toda tistih časov ne bo več. Nadvojvoda Otona hočejo za kralja tudi madžarski monarhisti in baje je zanj tudi Mussolini. Nasprotno povratku habsburžanov na prestol so države male antante in Francija, ter naravno, socialisti, dasi iz drugih vzrokov kot omenjene države.

Oglavljanje upornikov na Indo-Kitajskem

Francoska oblast je dne 17. junija oglavila 13 upornikov na Indo-Kitajskem, ki je francoska kolonija. Bili so obtoženi ščuvanja na upor v Yenbaju, v katerem so rebeli ubili pet francoskih častnikov in jih mnogo ranili. Oglavljenje se je izvršilo na trgu, kamor so pripeljali giljotino z avtomotom.

SENATOR JOHNSON PROTI LONDONSKEMU PAKTU

SEN. HIRAM JOHNSON

Na čelu žingotov ter navalistov vpije zvezni senator Hiram Johnson iz Californije, da se mora londonski pakt za omejitve oboroževanja na morju zavreči, kajti Zedinjene države naj si zgradi mornarico kakršno potrebujejo, ne pa, kakor jima jo določati Anglija in Japonska. Na Angleškem in Japonskem argumentirajo na enak način njihovi žingoti, namreč, da so njihovi državniki na konferenci v Londonu pustili v prilog Zed. držav. Predno stopi dogovor v veljavo, ga morajo ratificirati parlament vseh treh držav. Senator Johnson si prizadeva, da bi dohl v senatu volilno vo-

CENZORJI NAD AMERIŠKIMI POSLANIKI

Samuel Insull, mogočni magnat v ameriškem trustu elektrike, "svetovalec" ameriškim poslanikom v Berlinu, da naj ne meče na ameriške public utilities "slabo luč".

V Berlinu se je dne 17. junija začela konvencija reprezentantov elektro-tovaren, veščakov v elektriki in drugih zastopnikov te stroke iz vseh krajev sveta. To konvencijo bi imel pozdraviti tudi ameriški poslanik v Berlinu Frederic M. Sackett, ki je svoj spisani govor preje predložil raznim Američanom, med njimi čikaškemu utilitnemu magnatu Samuelu Insullu, ki mu je svetoval, da naj v njemu gotove neugodne stavke črta in o tem obvesti časopisje, kateremu je govor istotako poslal v naprej.

Najbolj je bil Insull proti sledečemu stavku v poslanikovem namerovanem govoru:

"Ni mi znana nobena industrija, v kateri bi bil produkt, ki ga prodaja velikim množicam ljudstva, petnajstkrat dražji, kot so pa stroški produkcije... kakor je slučaj v mnogih utilitnih obratih."

Ameriški poslaniki navadno ne govore resnico o takih stvareh, ker je — ne smejo. Poslanik Sackett je že obljubil sporni stavek črtati "na svojo inicijativo", toda medtem je neki časniški poročevalec izvedel o Insullovi intervenciji, in ker bi se Sackettu za malo zdelo, če bi bil v takem položaju stavek črtal, ga je delegaciji izgovoril kakor si ga je prvotno napisal, Insull pa se je umaknil v London, dasi bi imel na banketu delegatov te konvencije prominentno mesto. Bilo bi mu silno nerodno, pa je hitro odšel.

Ta slučaj, ki je prišel v javnost, dokazuje, kako mogočen vpliv imajo ameriški kapitalisti na diplomate in vlado. In ob enem dokazuje, da se tudi kapitalističnemu diplomatu ne zdi pošteno, da ameriške ulične družbe računajo električno silo "ogromnim množicam ljudstva", kakor je to definiral poslanik, štirinajstkrat dražje kot stane njih. Ni čuda, da se te kompanije tako trdovratno in s tolikšno verno hore za ohranitev privatnega lastništva, in da so pripravljene potrošiti za posameznega kandidata kapitalističnih strank od \$50,000 pa do pol milijona dolarjev in več.

6,000 ljudi na socialističnem pikniku v Readingu

Piknika socialistične stranke mesta Reading, katera ima svoj pikniški vrt, se je udeležilo nad 6,000 ljudi. To je bil prvi letošnji piknik. Med govorniki je bil tudi župan Stump.

Izseljevanje v Brazilijo

V štirih letih se je izselilo v Brazilijo 405,622 ljudi, med njimi 142,788 Portugalcev, 45,308 Japoncev, ostali pa pripadajo drugim narodnostim. V Brazilijo se je v teh letih selilo

PREPOVEDAN "PROLETAREC"

"Proletarec" je na črni listi v carstvu jeklarskega trusta v severni Minnesoti in povsod, kjer so bossi absolutni gospodarji v mestih in kempah, v katerih delajo naši ljudje.

"Proletarec" je prepovedan v Italiji od časa, kar so na vladi fašisti, prvič, ker je socialističen list, in drugič, ker je slovenski.

Prepovedala ga je tudi jugoslovanska vlada, ker je "komunističen list". Vzrok temu njenemu odloku so med drugimi tisti članki, ki jih je "Proletarec" priobčeval v polemiki s Kobalovo "Svobodo" v Chicagu, in ker od "Proletarca" pač ni pričakovati, da postane kdaj "kraljevaško" glasilo, kakršnega bi radi bivši zavezniki komunistov, ki se sedaj zbirajo okrog imenovanega lista kraljevaških lakajev.

"Proletarca" prepoveduje vernikom katoliške cerkev pod kaznijo smrtne greha. V mislih ga prepovedujejo vsi drugi sovražniki napredka in poštenega delavskega gibanja.

"Proletarec" ni list hlapcev za hlapce, nego glasilo mislečih delavcev, ki se bore kot ljudje za človeške pravice. On hoče, da se delavske množice zbude iz udanosti, da neha jo kloniti pred tirani in izkoriščevalci ter tirajo, kar je njihovega. On hoče, da dobe zaupanje v svojo moč in vero v končno zmago.

"Proletarec" je delavski list v pravem pomenu besede, zato ga prepovedujejo. "Proletarec" ni list demagogije in provokatorstva, nego je glasilo delavske organizacije s konstruktivnim programom. Prepovedi reakcionarjev in bossov v industrialnih domenah so mu v priznanje, da je njegova taktika koristna ljudstvu in kvarna kapitalizmu, nazadnjaštvu in reakciji.

KLIC V AKTIVNOST

Ali sodelujete v nabiranju podpisov?

Cleveland, O. — Delavske razmere v Clevelandu se obračajo na slabše. V jeseni ter čez zimo so delavci pričakovali prosperitete na pomlad. Sedaj smo že v poletju, a delavski položaj se slabša. Namesto, da bi delavci najemali, jih še več odslavlja. Takih, katerim so posla še vsa sredstva, je vedno več in med njimi raste nagloma beda. Kaj šele bo na jesen in prihodnjo zimo, skrbi tisočere, ki si ne morejo pomagati. Nova carinska postava, ki je bila nedavno sprejeta, pomeni udarec za ameriški kapitalizem s tem, da gradi ali pa kupuje tovarne v drugih deželah, pa mu ni treba izvažati blaga od tukaj.

Kaj naj počnemo delavci? Mar naj bomo uđani v "božjo voljo"? Ali pride rešitev z neba?

S čakanjem ne dosežemo ničesar. Tisti, ki so povzročili to krizo, in ki

posedujejo bogastva, so organizirani. Imajo mogočo politično stranko s dvema imeni — republikanska-demokratska — ki vlada povsod enako, neglede ali se imenuje s prvo ali drugo oznako. V jeseni bodo volitve. Ohijska Socialistična stranka je nominirala kandidate v vse urade, na glasovnico pa pridejo le, če zadostijo novemu volilnemu zakonu, ki zahteva 30.000 podpisov na naše petičije v trideset različnih okrajih (counties).

Dobiti toliko podpisov ni malenkost, ker naša stranka ne razpolaga z blagajno, kakršno imajo republikanci in demokrate. Dosegli pa jih bomo, če nas bo čimveč aktivnih pri tem delu. Ako ste petičije dobili, napolnite jih s podpisi. Ako imate časa, naklonite stranki gromotni donek, ker ima z nabiranjem podpisov stroške radi oglašanja in podobno, in imela ji bo če naša lista pride na glasovnico. Kdor more nakloniti kaj sodelovanja, naj se zgasi v uradu kluba št. 27 v Slov. nar. domu. Oddaljeni naj se obrnejo na spodaj podpisane pismo, bodisi glede petičij, ali informacij. Vskemu bom radevolje ustregel.

Ne odlašajte, in ne zanačajte se, da bodo drugi opravili delo, ker se je prerado dogodilo, da valed pomankanja delavcev koncem konca sploh ni opravičeno, neglede koliko so se nekateri trudili.

Morda niste v stranki, toda ste njez somišljenik. Vabljeni ste, da sodelujete, kajti socialistična stranka je delavska in v interesu delavcev je, da jo grade ter jačajo. Zbavljajte, jamranje čez slabe čase in uganibanje o tem in onem ne bo spreminilo položaja.

Spremenilo ga bo edino močno delavsko gibanje.

Louis Zorko, 1118 E. 66th St., Cleveland, O.

Slavnost v Canonsburgu

Strabane, Pa. — Dan 4. julija bo imel za tukajšnje naselbino svoj poseben pomen, posebno še za društvo Postojnska Jama št. 138 SNPJ., ki bo imelo v svoji dvorani slavnost 20. letnice z obilnim glasbenim in drugim sporedom. Med govorniki bo tudi Fred A. Vider, glavni tajnik SNPJ.

Med rojaki v Kanadi

Ker so nekateri delegatje J. S. Z. ostali iz enega ali drugega vzroka še par dni po konvenciji v Detroitu, so si krajšali čas na razne načine. V naši družbi so se nahajali Pogorelec, Šiković s soprogo, Junko in moja malenkost. Šiković predlaga, da se peljemo v znameniti zoologični vrt, toda ostal je v manjšini. Večina je bila za Windsor, Canada. Po kratki vožnji s parnikom so nam carinski uradniki temeljito pretipali obisti, ker naseljeniške postave niso tam nič manj stroge kot v U. S. A. To je žal okusil Šiković in soproga, ki so ju z drugim parnikom "deportirali" nazaj v Detroit, ker sta pozabila vzeti državljske papirje s seboj.

Slovenska naselbina v Windsorju šteje okoli 40 prebivalcev. Veliko se jih je valed industrijske depresije izselilo v rudnike, nekaj jih dela in drugi pa čakajo boljših časov. Prvi naš obisk je veljal pečlarjem na 266 Hickory Rd. Enajst jih je, vsi močni in zdravi — pet jih dela, drugi pa "štapajo": živijo v komuni — vsi za enega, eden za vse. Gorke, pristen Ribničan, je očividno njih glavar, razumejo se izvrstno, zbija jo nedolžne šale in so pravi originali. Z drugimi narodi so v dobrih odnosih, o delavskem gibanju vedo le malo, kljub temu so se naročili na "Proletarca". Razume se, da smo obisk primerno zalili z vsemi kanadskimi dobrotami. Na mizo so prinesli od nekod celo šampanjca.

Zatem smo jo mahčili k tajniku društva št. 588 SNPJ. Matešču na 43 Charles St. On je tudi zastopnik "Proletarca". Z njim stanuje tudi rojak Stritof, oba sta mlada in inteligentna dečka, v političnih in socialnih vprašanjih sta dobro podkovana. Aktivna sta tudi pri dramatem društvu. Matešč nas nato pelje k Magdiču, na 1124 Longlois ave., bivšemu predsedniku društva. Žena nam postreže s sandviči, v kotu nekdo navija gramofon in bobna po taktu po mizi; postanemo židane volje, sledi splošna diskuzija, tudi Magdič se naroči na "Proletarca", in ker čas hiti jo odinemo k Vinko Pogarču na 857 Marion. Vinko je moj ožji rojak, kot tudi soproga. Obata sta dobra pevca kakor tudi sestra in njen mož N. Parkas. V njih družbi se raduje človeku erce. Odlikuje jih slov. gostoljubnost. Tudi Vinko se je naročil na "Proletarca". Ker se je dan že nagibal, smo se morali posloviti od gostoljubnih Kanadčanov in jo mahniti zopet v "States". Med potjo smo pa izgubili Pogorelca, ki je menda romantičen in zato občudovalec jasnih kanadskih noči, povodnih mož, godskih vil in druge take ropotije. Glavni njegov namen je pa bil drugi dan dobiti čimveč naročnikov na "Proletarca". V koliko je uspel ne vem, a upam da dobro. Detroitkim in drugim rojakom priporočam, da

BRAZILSKI PREDSEDNIK NA OBISKU

Na sliki sta ameriški predsednik Hoover in novoizvoljeni predsednik republike Brazilije, Julio Prestes, ki je na uradnem obisku v Zed. državah. Njegov poset znači po zadržanih časopisja utrditev prijateljstva med to deželo in Brazilijo, ob enem je predsednik Prestes vrnil obisk Hooverja, kateri je bil na "prijateljski misiji" v južno-ameriških republikah takoj po svoji izvolitvi. Izmed velikih držav južnega dela ameriškega kontinenta je Brazilija edina, ki goji do Zed. držav neprisljano prijateljstvo.

gori navedene ob priliki obiščejo ker so fantje od fare.

Frank Česen.

Pri nas ni prepira

Bon Air, Pa. — Naša je prijazna naselbina in med ljudstvom vlada medsebojno razumevanje, kar dela življenja prijetnejše. Večina stanovnikov tvori Slovenci. Skoro vsaka družina ima svoj dom, a imamo tudi skupni Dom za svoje seje in priredbe. Imamo društva, poleg teh pa za zabavo tudi Lovski klub. Leto dni je, kar sem tukaj, pa mi zelo ugaja, ker vidim, da naselbina napreduje s svojimi organizacijami in v družabnem oziru.

Čitamo napredne liste, med katerimi zavzema Proletarec častno mesto. Podpirati ta list smatramo za dolžnost in mu pomagamo po svojih najboljših močeh. Rojaki, kakor do sedaj, delujmo skupno tudi v bodoče. Priporočam, da se naročite na "Pro-

letarca" še tisti, ki ga zdaj ne prejemate. Je vreden, da ga čitate in je priznan za enega najboljših delavskih listov.

Večina nas je delala v premogovniku Franklin No. 1, ki je najbližje te naselbine. Nedavno ga je dal "uncle Charlie" zapreti za nedolžen čas; za delom gremo vsespovod, eni pa so se rajše prišli za mesec ali dva dela doma, da popravijo in olepšajo svoje domove.

V Johnstownskem okrožju se zelo slabo dela. Ne ve se, kdaj bo boljše. Kdor je brez dela, naj ne pride v Johnstown, ker bi le pomnožil armo tukajšnjih brezposelnih.

Naš lovski klub priredi 4. julija piknik, kakor ponavadi vsako leto ta dan, in ob enem bomo imeli tudi vaje v streljanju. Vabljeni ste na udeležbo vsi od blizu in daleč. Kogar veselijo streljanje, bo na ta dan lahko pričrilo vseh pokazal, kako zna. Piknik se prične takoj popoldne na navadnih prostorih, streljanje pa ob 2. V slučaju slabega vremena se vrši

letarca" še tisti, ki ga zdaj ne prejemate. Je vreden, da ga čitate in je priznan za enega najboljših delavskih listov.

piknik dan pozneje, to je v soboto 5. julija. Za postrežbo v vseh ozirih bo poskrbel udeležencem odbor.

Joseph Widmar.

Potrebuemo svoj časopis

Cleveland, O. — Kot ste videli že iz drugih poročil, smo tudi tukaj skregani iz se gledamo kot ljudje, ki so razjarjeni. Bomba se je razletela na konferenci oziroma obnem zboru SND. Tu smo se videli drug drugega taki kot smo. Spoznali smo, da so med nami ljudje, na katere se ni zanašati, ki so nas pripravili izdati, in ki se trkajo, da so oni tisti, katerim gre pravica, da nas vladajo, mi pa smo niče, nevedni in sploh ne bi smeli drugega kakor poslušati ter delati, kakor nam ukažejo.

Ko se je gradilo Slov. nar. dom, so bili za seje društev poklicani zastopniki, ki so ponujali delnice in obljubljali, da se bodo v par letih obrestovale. Zdal, ko je dom tukaj, pa vpijejo, dom je samo za kulturo! Bolj pravilno bi bilo, če bi rekli, zdaj, ko smo dom zgradili, se ne obljube pozabi, mi vodilni pa moramo gledati, da se zrinemo naprej! Ti, delavska para, si pa pomagaj ako moreš! Mi imamo dobre govornike, časopise, trgovce, kaj pa imate vi, levičarji?

Vsaka stvar do gotove meje! Ako niste zmogli vršiti delo katerega vam je poveril narod, tedaj je čas, da to priznate. Ako niste za biznis, čemu pa ste dali napraviti v domu prostore za trgovine in pisarne? Slov. nar. dom se ni gradil na podlagi dobrodelnosti, nego z denarjem delničarjev in onih, ki so ga pomagali tudi drugače spraviti skupaj. Ta denar je last delničarjev, ne pa, kakor je rekel L. Truger, da naj se nanj kar pozabi. Pa ne bo pozabljen, ker ga ljudje niso dali kakor za kako cerkev, nego v podjetje, čigar posloplje zavzema skoro ves blok in je bilo ustanovljeno na bizniški podlagi, zato da dom ostane onim, ki so zanj prispevali, in da bodo oni odločevali pri njegovi upravi.

Čas je, da se v vodstvu našega doma napravi preobrat. Uprava spada ljudem, katerim so interesi doma prvo, ne pa onim, ki s pomočjo doma iščejo uresničenja svojim nakanam. Potrebuemo tudi SVOJ ČASOPIS, ki bo odbijal napade nasprotnikov in se boril za naše principe. Pokažimo nasprotnikom, da smo tukaj in organiziramo se, če hočemo biti močni.

Upam, da se še drugi oglašijo ter povedo svoja mnenja. Ne spimo, ko vidite, da nam kopljejo prepad, da nas bi uničili.

Posrvar levičarjem, in brez zamer.

Maggie Tancek.

Čemu napredna društva vaše naselbine ne oglašajo svojih priredb tudi v "Proletarcu"?

Naše ženstvo in socialistično gibanje

POROČALA ANGELINE TICH OSMEMU REDNEMU ZBORU J. S. Z. V DETROITU DNE 1. JUNIJA 1930

Vsako široko zasnovano gibanje—ako hoče uspevati—mora imeti pred vsem štiri stvari: program, in pa moške, ženske in mladino, da se zanj bore in ga izvajajo.

Program, ki ga ima socialistično gibanje, je v korist vsem, ki delajo, in še posebno je v prid ženskam. Kar vas je tukaj, veste, da znači socializem ne samo osvoboditev delavstva kot celote, nego znači tudi zlom starih tradicij in predsodkov proti ženi. Vsled tega je socialistično gibanje posredno in neposredno tudi gibanje za emancipacijo ženstva. V evropskih deželah so v socialističnem gibanju posebne ženske organizacije, ki imajo stotisoče članice. Imajo svoje ustanove in liste. Na Slovenskem izhaja socialističen Ženski list. To ženstvo je povsod sestavni del socialističnih strank in dela v njih za program, katerega cilj je temeljna preuredba človeške družbe.

Pod vlado monarhizma z njegovo fevdalno uredbo, in še dolgo pozneje pod kapitalizmom, je bila ženi odrekana vsaka beseda v javnem življenju. Njeno socialno stališče je bilo najnižje. Volilno pravico je dobila mnogo pozneje kakor moški, v nekaterih deželah šele poslednja leta. A še vedno se dobe civilizirane države, kjer so ženske politično brezpravne—to se pravi, brez volilne pravice. V Združenih državah so ženske dobile splošno volilno pravico šele leta 1920, ko je bil ratificiran devetnajsti amandment k ustavi.

Ženske niso prišle v upoštevanje v odgovornih službah. Veljala je tradicija, ki so jo ustvarili moški, zapodena v reku, "take stvari niso za ženske". Politika ni bila zanj, ne odgovorne službe, ne porotniška mesta, ne volilna pravica. Vse kar ji je veriga starih predsodkov dovoljevala, je bilo delo. Žena je smela biti tudi pobožna—prav zaprav se je od nje zahtevalo, da je pobožna in v ta namen ji je bila cerkev na stežaj odprta. Moški je smel povsod, ženska po večini le v cerkev. Zato je posebno katoliška cerkev politično tako močna, ker je njen vpliv med ženstvom ogromen. Tudi cerkev—in mislih imam tukaj v glavnem katoliško cerkev, ki pride med nami najbolj v upoštevanje—ne priznava ženske enakovrednosti in ji odreka vžne službe v svoji organizaciji, katere smatra za

privilegij moških. Zaveda pa se, da do kler bo imela na svoji strani ženske, bo tudi mladina njena, ravno tako tudi večina moških.

Čemu so naše ženske v tako majhnem številu aktivne v socialističnem gibanju? Odgovor je zelo enostaven: ker nismo, kolikor je meni znano, nikoli zadostno agitirali, da jih pridobimo. Pred nekaj tedni sem brala v Proletarcu dopis, v katerem je rečeno, da je dobil klub v dotični naselbini v svoje vrste po dolgih letih tudi eno žensko. Klub št. 1, ki ima danes že precej članice, je imel med vojno in pred vojno le po par članic, včasih samo eno, kot mi je bilo pojasnjevano, ko sem vpraševala za informacijo.

V vsaki večji naselbini, ali pa v mali, kjer obstoji klub JSZ., je nedvomno tudi več ali manj naprednih rojakinj, katere se bi s primerno agitacijo pridobile v klub. Vzlic temu je menda še vedno precej klubov, ki nimajo članic, ali pa zelo malo. Morda je temu vzrok, da se vrše seje ob času, ko se jih ženske ne morejo udeleževati, npr. ob nedeljah popoldne, ali pa, da se moški ne potrudijo, da bi jih pridobili za pristop.

Ako cerkev v tistih naselbinah, kjer ima fare, lahko pridobi zase več sto žensk, čemu bi jih mi ne mogli pridobiti v naše klube za socialistični program vsaj povprečno dvajset v vsaki naselbini? Odgovor je samo eden, in ta je, da teh žensk ne pridobimo zato, ker smo premalo aktivni v agitaciji med ženstvom. V vsakem klubu v katerem so se člani in članice zavzeli, da pridobijo vanj čimveč žensk, so uspeli in imajo lep odstotek članic.

Sodrug, ki hoče koristiti svojem gibanju, ki hoče biti dober in uspešen agitator, mora imeti, ako je oženjen, pomoč v svoji soprogi. V agitaciji bo imel več zadovoljstva, delal bo z večjim navdušenjem in živel srečnejše življenje, če bo žena z njim ter njegovim delom simpatizirala, če mu bo pomagala in ako bo v bojih na njegovi strani!

Ako pa mu bo žena očitala, da teka samo po sejah in zanemarja njo in dom, če mu bo predbacila, da zapravlja in je z doma, namesto da se bi brigal za družino, če mu bo očitala, da ga drugi izrabljajo, da

imajo koristi zase on pa dela zastoj ker je nespameten, je naravno, da se bo med njima po malem razvil prepir, ki vodi v marsikakem slučaju v nepremostljivo sovraštvo ali pa v odtujenje med možem in ženo. Dotikrat je mož tisti, ki odneha. Če ga vprašate, zakaj ni več v klubu, čemu več ne agitira, pa pojasni, da je "vse skupaj pustil", ker bi drugače ne imel miru v hiši.

Za tako razmerje so vzroki, ki jih mora odpraviti mož, ne žena. On je bil morda po svetu in se učil iz življenja; imel je navadno že doma več svobode kakor pa dekletke; ko je šel med ljudi, se je seznanil s sodrugji, ki so ga vzeli na shode, mu priporočili v čitanje liste in ga poučili o delavskem gibanju. Dekle je bilo doma in ni imela takih priložnosti. Smela je samo v cerkev; ko je prišla v Ameriko, je šla v večini slučajev služiti, in prosta ni bila skoro nobenkrat, razen toliko, da je šla ob nedeljah lahko v cerkev. Od take ženske pač ni mogoče pričakovati, da se nam bo pridružila na prvo povabilo. Nešetokrat je slišala, da so socialisti zelo slabi ljudje, ki so proti Bogu in veri, zato se jih je treba varovati. Na ženo so duhovniki apelirali, da naj svojega moža spravi "na pravo pot", to je, ven iz socialistične organizacije. Vplivali so nanjo, naj mu prepove čitati delavske liste, katere so krstili za brezverske—in v takih razlikah pojmovanja življenja je jedro bojev med možem in ženo, ki so se dogajali v nešteti naših družinah.

Moški z ženskami niso vselej postopali dovolj taktno. Reči ženi, da nič ne ve, je slaba strategija. Ako bo nad njo robantil, da je neumna, da bi sedela samo v cerkvi itd., jo ne bo približal svojim nazorom. Treba je pred njo z močnimi argumenti in na prepričevalen način, toda le toliko naenkrat, kolikor bo v stanju zapostaviti. Ženske je treba povabiti tudi na predavanja in shode, na seje in povsod, kjer ima priliko, da se nauči pravilno pojmovati naše gibanje in življenje. Pripraviti jo je treba v čitanje naših listov in knjig, kar večinoma ni težko, ker ženska navadno rada čita. Pokažite ji povsod in v vsakem slučaju, da smatrate žensko enakovredno in da vam je veliko na tem, da razume vaše delo, da vam pomaga in da se bojuje skupno z vami

rama ob rami proti krivicam. Kadar žensko pridobite za naš program in postane prepričana članica svojega razreda, postane bojevnica, kakršne ste potem veseli.

Nazor, da spada ženska samo h kuhinjskemu in otroškemu delu, in da je vseeno, če se briga za kako drugo stvar ali ne, je tako star, da bi ga bilo treba v interesu moških in žensk že davno pokopati.

V klubih, kjer imajo tudi ženske, vidimo, da so aktivne. Imajo razna odborniška mesta, agitirajo za Proletarca in druge naše publikacije, in vrše mnoga druga dela, katerih imamo vedno toliko, da se jih težko opravi s temi močmi, ki jih imamo v klubih.

Sedaj pa k vprašanju: Kako pridobiti v Jugoslovansko socialistično zvezo čimveč žensk?

To je glavni namen tega referata, ki mi je bil poverjen, da ga podam temu zboru. Umevno je, da želimo v našo zvezo čimveč žensk, kjer bo potem tudi agitacija med moškimi in posebno med mladino lažja nego danes.

V svrhu uspešnejše agitacije med ženstvom predlagam v pravila JSZ. sledečo točko:

"Vsak klub ima poleg drugih odbornikov tudi osek treh članic, zvan ženski agitacijski osek. Izvoli se ga na letni seji kluba. One si med seboj izvolijo tajnico, katere sklicuje v svrhu agitacije in socialističnih vzgoje sestanke žensk ter posreduje v klubovih aktivnostih za ženski osek med tajnikom kluba ter drugimi odborniki in odseki. Glavna naloga tega odseka je, pridobiti ženske v socialistično organizacijo in jih seznanjati s socialističnim programom in delom."

Ako to točko v načelu sprejmete, naj bo izročena odseku za pravila, ki jo bo lahko še bolj izpopolnil. Ženski agitacijski osek sam na sebi seveda še ni garancija, da bomo ženske pridobili v naše klube, kajti uspeh bodo imeli le, ako bodo aktivni in sposobni za svojo nalogo. Na vsaki redni klubovi seji naj bi, kakor drugi odborniki, poročale o svojem delu. V svrhu olajšanja agitacije naj bi se izdalo letak, ki bi

ženskam v poljudni besedi razložil, čemu je potrebno, da je tudi ona bojevnica za koristi svojega razreda. Posamezni ženski odseki naj bi od časa do časa poročali v Proletarca o svojem delu ter dajali sugestije, kako se bi lahko doseglo čimvečje uspehe. Ženski osek naj bi skliceval, kjerkoli mogoče, sestanke žensk, na katerih bi razpravljale o vsakdanjih problemih, ki jih one čutijo prav tako, če ne dostikrat še bolj, kakor moški. V svrhu teh razprav naj se bi posluževale članekov v Proletarcu, letakov itd. Po razpravi pa bi lahko imele malo zabave. Pravi, da ženske mnogo opravljajo, a ne verjamem, da so v tem oziru slabše kot moški. Razlika pa je v tem, da imajo za take pogovore morda več prilike, moški pa manj. Če pa jih pridobimo v klub, če bodo prihajale na seje in na svoje sestanke v namenu, da se pouče o delu svojega gibanja, bodo tudi one imele manj prilike za brezpomembne pogovore, uče pa se tako lahko in z enakim uspehom, kakor moški.

Ta zbor dokazuje, da so naše ženske ne samo dostopne delavskemu gibanju, nego da so v njemu tudi aktivne. Potrebno je le, da dobimo v zvezo več članic. V ta namen je potrebna sistematična agitacija. Ženske, kar jih je v JSZ., agitirajo in bodo agitirale, kolikor je v njihovi moči. Uspeh v kampanji za pridobivanje ženstva pa je odvisen tudi od vas, sodrugji! Vi lahko mnogo storite, da pristopijo v klube Zveze žene in hčere naših rojakov.

Uverjena sem, da z dobro kampanjo v listu in v klubih ter s sodelovanjem ženskih odsekov pridobimo do prihodnjega zbora več sto naprednih žensk, in potem z njihovo pomočjo tudi mnogo več moških in mladine.

Resolucije k temu referatu nimam in se mi ne zdi potrebna. Predlagala sem samo to, kar smatram, da je izvedljivo in v naših razmerah praktično.

Izvedljivo in praktično je, da izvolijo naši klubi ženske agitacijske odseke, in pa, da vsi člani in članice Jugoslovanske socialistične zveze postanejo vsak in vsaka po svojih močeh delavci, da bomo vsi skupaj kakor en sam agitator!

Vtisi z zbora J. S. Z. in drugo

Ko sem se odpravljala na osmi roj-
ni zbor J. S. Zveze, mi je postalo žal,
da sem prevzela delegatstvo namesto
sodruge Podboya. Začetniki ali no-
vinci se povsod počutijo nekoliko
"out of place", in prav iz tega razloga
sem tudi jaz v zadnjem trenutku že-
lela ostati doma. Menila sem, da
bom na zboru takorekoč osamljena,
ker nisem imela od tu okrog nobene
družbe, od ostalih delegatov in de-
legatkin pa tudi nisem skoro nikogar
poznala.

Ti in drugi moji predsodki pa so se
kmalu razpršili v nič, kajti komaj da
se je pričelo zborovanje sem spozna-
la, da smo si vsi zborovalci že stari
znanci in prijatelji, pa če se osebo
tudi nismo prej poznali.

Vai smo prišli na zborovanje z eno
mislijo: kako razširiti in ojačati na-
še delovanje med našim in drugim
delavstvom, in ta misel nas je druži-
la, ter nam omogočila, da smo v krat-
kem času treh dni završili veliko
delo.

Harmonija, ki je vladala na tem
zborovanju, je dokaz, da nismo so-
cialisti to, za kar bi nas radi naši na-
sprotniki prikazali. Imamo pač svo-
je napeke, a te skušamo in bomo po-
kušali tudi v bodoče, popravljati.

Vsak, bodisi posameznik ali sku-
pina, se uči iz izkušenj, ki čisto ziso
nič drugega kot napeki in v nepre-
mišljenosti storjeni koraki.

V vsakem, še tako lepem vrtu se
najde plevel, in v vsaki je boljše or-
ganizaciji se dela pogrešek. Ravno
zato pa imamo zboro, da izboljšuje-
mo naše delovanje in prid delavstva.

Osmi redni zbor je pokazal v tem
oziru najboljšo voljo.

Zelo razveseljeval pojav na tem zbu-
ru je bila naša tu rojena mladina.
Bila je res častno zastopana in kar
največ šteje: zavedala se je pomena
tega zborovanja, kar je tudi poka-
zala s svojimi poročili ozir. referati.

Gremo naprej, četudi se nam čisto
očita, da smo majhni in neznašli,
ter da ne pridemo v poštev. Naša
mladina se pač zaveda, da ji kašemo
pravo pot, sicer bi nam ne sledila.

Vprašanje, kako pridobiti mladino
v naše delavsko gibanje, je posvetil
zbor mnogo časa in upanje imam, da
bomo do drugega zbora dosegli lepe
uspehe v tem oziru.

Skrbeti moramo le, da bomo za raz-
širjenje delavske zavednosti med mladi-
no, prav tako vreti doma, kot smo
bili na zboru.

Drug, nič manj razveseljeval pojav na
zboru je bilo naše ženstvo. Refera-
ti podani po sodrukah: Mahnich,
Ivanush in Tich, so dovolj živ dokaz,
da se tudi naše ženstvo že precej ži-
vahno udeležuje v zavednih delavskih
vrstah. Le naprej z delom zavedne
sodružice, držimo se v našem delu
starega pregovora, ki pravi: "Besed-
da miče, vzgled pa vleče!"

Dolžnost vsake delavske žene ali
dekleta je, da se pridruži delavski
organizaciji, kajti le, če bomo ali
skupno v boj za naše delavsko pravo,
bomo mogli res kmalu doseči, da se
izboljša splošni življenjski standard
delavstva.

O veliki potrebi in pomenu razred-
ne zavednosti med delavskim žens-
tvom bom o priliki več napisala —
če bo urednik zadovoljen, seveda. Da
se spet povrnem k zboru.

Na zborovanju sem imela priliko
spoznati naše vrle stare boritelje, med
njimi starostjo Naceta Zlembergerja.
Kdo bi ne bil vesel, ko vidi toliko vo-
lje in veselja do dela in napredka pri
naših že osivelih pionirjih!

Tudi nad vse prijaznih detroitskih
sodrugov in sodružic ne bomo zboro-
valec tako kmalu pozabili.

Prav po sodružno so skrbeli za na-
šo udobnost in nam dali na razpo-
lago stanovanja in automobile, vrh
tega pa še izborna postrežbo v prostori-
h Doma.

Jaz se moram posebno zahvaliti
družini sodruge Nograška, ki mi je
napravila tridnevno bivanje v De-
troitu res prijetno.

Družini Travnik se imam zahvali-
ti, da mi ni bilo treba iskati nobe-
nega naslova v tujem mi Detroitu.
Komaj sem stopila z vlaka, že so me
pozdravili znani obrazi, nekdanji Co-
nemaughani. William in Raymond
Travnik sta mi oskrbela lep šopek za

koncertni večer, zato povem vsem de-
kletom, do sta fanta od fare.

Zelo me je veselilo, ko sem videla,
da so vsi naši nekdanji Bledčani tako
aktivni v detroitskih klubih in pri
pevskem zboru Svobodi.

Program v petek in soboto večer
mi je nad vse ugajal. Bil je pester in
dobro izvajen. Trud, ki ga zahtevajo
enake predstave, ni bil zamar. Go-
vornikov ni manjkalo, posebno v pe-
tek večer na banketu. Slišala sem,
da so tudi mene klicali k govoranju,
pa sem jo k sreči že odkurila iz dvor-
ane. Včasih pa človek res nevedo
pogrunta kako pametno.

Marsikaj bi lahko še zapisala o
zborovanju, toda mislim, da bodo in
deloma so že drugi delegatje poročali
v listu o zborovih zanimivosti itd.
Ker sem bila še itak daleč od do-
ma, sem sklenila, da posetim še gre-
no Chicago. Dogovorila sem se s
Novakovimi in Miškovimi, da se po-
pelm s njimi v avtomobilu. V pon-
deljek jutraj, po končanem zborova-
nju smo se poslovili od prijateljice Gru-
move družine, ter se odpeljali proti
Chicago.

Dan je bil vroč in meni je bilo
skoro hugo, da sem delala gnečo po
nepotrebnem; lahko bi se odpeljala
prejšnji večer s busom ali vlakom.

Zamudila pa bi krasen razgled
lepih Michiganskih pokrajinah ozir.
ravninah. Zato pa se najlepše za-
valnim sodr. Novaku in soprogu za
vožnjo v Chicago.

Sodrug Miško je med potjo skrbel,
da nam ni bilo dolgočas. Povedal je
sem ter tja kako okroglo, pa smo po-
zabili na vročino.

Jaz sem z vžehnostjo opazovala
lepe vinograde in nasade sadnega
drevja. V našem kraju Penna ni-
mamo kaj takega, ker pa sem bila
rojena in vzgojena pod vinasto trto
in sadnim drevjem, je umljivo, da mi
je ljub pogled na vinograde in sadno
drevje.

Zanimale so me tudi pečene pokra-
jine, takozvane "sand dunes", pre-
ko katerih smo se vozili.

Spotoma smo videli več zanimivosti,
najbolj so nas mikali lepo barvani
galoni, ki so bili v večjih krajih po-
stavljeni na ogled želim-motoristom.
Mislimi smo, da je "cider", ko pa smo
pri eni taki izložbi ustavili in poprša-
li po pristnem "ciderju", smo izve-
dli, da je v galonih navadna meh-
ka pijača. Oh, sugar! smo rekli, pa
smo šli naprej, naravnost v Chicago.

Ker sem bila v Chicago le nekaj
dni, si pač nisem mogla ogledati me-
sta, kot bi rada. Vendar pa sem vi-
dela nekaj zanimivosti, le bombe no-
bene in nobenega ropa; je bilo menda
prevroče, pa so banditi ostali v hlad-
nih kletih.

O, pač, to moram omeniti. Obi-
skala sem Proletarca in reči moram,
da je naš list prav tako skromno na-
stanjen, kot je večina njegovih čita-
teljev-delavcev. Proletarec in J. S.
Z. res zelo potrebuje lastnega do-
ma.

Ubogi delavski listi, kako trdo pot
morajo hoditi! Kdaj bo delavstvo
spoznalo, da so nam potrebni, o-
j, tako potrebni!

Kapitalistične liste podpiramo, svo-
je, ki se potegujejo za naše pravice,
pa celo preziramo.

Res, narobe svet.

Obiskala sem tudi dom S. N. P. J.
in se ob tej priliki seznanila s skoro
vsemi uradniki glavnega odbora, ki
delajo v raznih uradih S. N. P. J. V
torek večer sem šla iz radovednosti
poslušat pevske vaje Save, ker pa so
se učili pesem kakršno znamo tudi
pri našem Bledu, nisem torej slišala
nič novega.

Zadnji dan mojega obiska v Chi-
cagu je pričelo liti kot za stavo in
ker sem pozabila dežnik doma v Penni,
sem se takoj odpravila ponj. Ali pa
se mi je morda stotilo po naših zele-
nih hribih in Schwabovih dimnikih.
Po čemer že, napravila sem se na pot
proti domu.

Četudi je bil moj obisk v Chicagu
kratak, mi bo vendar ostal v lepem
spominu.

Vsem, ki so mi storili kako uslugo,
prišrna hvala. Posebno pa še
sodr. Novaku in soprogu, ki sta mi da-
la stanovanje na razpolago.

Upam, da mi bo mogoče kdaj vrniti
uslugo za uslugo. Kljub temu, da
gre o Čikaških govorcih, da se ra-
di kregajo, jih jaz pohvalim, kot do-
bre in vljudne ljudi. Vaj pot iskreno
so se taki izkazali. Zato pa, iskreno
pozdravljeni!

Anna F. Krausa,
Park Hill, Pa.

Naš denarni zavod

Chicago, Ill. — Stavbina in po-
svojina društva zavzemajo v Zed. dr-
žavah najvažnejše mesto. Delavcem
nudijo priliko hraniti, in v ta namen
so stavbina in posvojina društva
zelo praktično organizirana. Svojim
članom nudijo posojila proti lahke-
mu odplačevanju, ki je bodisi tedensko
ali mesečno.

Iz statistike stav. in pos. društev
za leto 1929 posnemamo, da je se-
daj v tej deželi 12,666 stavbinskih in
posojilnih društev, ki imajo 11,995-
905 članov in \$8,016,034,327 imovi-
ne, torej nad osem milijard in šest-
najst milijonov. Prva stavbina in
posojilna društva so se pojavila v tej
deželi pred okrog-sto-letji.

Zakoni, tikajoči se teh zdru-
g, ni so v vseh državah enaki, toda v bistvu
se ne razlikujejo. Namen vseh stav.
in pos. društev je, služiti članom.

Član v Illinoisu lahko plačuje te-
densko ali mesečno na vsako delnico,
ki jo vzame, 12 1/2c, 25c ali 50c, lah-
ko pa vzame tudi take delnice, ki jih
plača takoj. Slednje so po \$100 in
se obrestujejo pri Jugoslovanskem
stavbinskem in posojilnem društvu
5%.

Obresti na slednje se izplaču-
jejo januarja in julija.

Vloge so absolutno varne, ker
daje društvo posojila le na prvo
uknjižbo na stavbišča in hiše svojih
članov, in to le do polovice vredno-
sti ter zelo redkokdaj več.

Delavci, ako si kak cent prihranite,
postanite član Jugoslovanskega stav-
binskega in posojilnega društva. Ko-
liko lahko denete na stran vsak te-
den, toliko boste plačali. V sluča-
ju, da izgubite delo, ali da rabite de-
nar, vam društvo vloge vrne z obrest-

mi, še predno poteče. Ako rabite po-
sojilo na hišo, se oglašite pri naz.
Odplačevalni obroki so zelo lahki.

Opozarjamo vas na oglas našega
društva v tej številki. Jugoslov. stav.
in pos. društvo zboruje vsak petek ob
8. zvečer v uradu na 2552 So. Central
Park Ave.

Joseph Stehlay, tajnik.

Federacija S. N. P. J ima svoj dan na Syganu

Sygan, Pa. — V nedeljo 29. junija
popoldne bo na Syganu piknik fede-
racije SNPJ. za zapadno Pennsylvani-
jo, ki se vrši na vrtu pri dvorani
društva. Bratstvo št. 6 SNPJ. O pomenu
federacije bo govoril Frank Zaitz,
predsednik nadzornega odbora SNPJ.
ter urednik Proletarca, dva člana
SNPJ. iz Canonsburga pa bosta go-
vorila v angleškem jeziku.

Poročevalc.

Novi odbor pevskega zho- ra "Zarja"

Cleveland, O. — Pevski zbor "Zar-
ja" je na seji 18. junija zaključil,
da se vlad kršenja "Zarjine" usta-
ve ter pravil od strani prejšnjih nje-
nih odborov proglasi njihova me-
sta izpraznjena ter se je izvolilo nov
odbor, v katerem so sledeči:

Predsednik Leo Poljšak; podpred-
sednik Frank Mikš; korespondenčni
tajnik Joe Frančički; finančni tajnik
John Krehel. Nadzorni odtsek:
Walter Lazar, Anton Eppich in A.
Zajc. Vso korespondenco, tikajočo
se "Zarje", naj se v bodoče naslavlja
na tajnika Joe Frančički, 13720
Chautauqua Ave., Cleveland, O.

"Zarja" je bila rojena v okvirju
organiziranega delavstva, gojila je
petje ter se razvijala in stala svesta
svojim principom do danes in to hoče
ostati tudi v bodoče. Njen pečat de-
lavske solidarnosti, ki ga ima od de-
latstva, jo ni obtežal, in ni ji zapiral
pota k izpopolnjevanju, temveč ji je
dajal življenje ter jekleno voljo, da
se je razvila v zbor, ki se lahko kosa
z najboljšimi pevsкими zbori.

Imela je teškoče v preteklosti in jih
prestala. Tudi v bodoče ne bo brez
ovir in bojev, a delali bomo, da jih
premagamo, kakor doslej.

Prijatelji delavci, pridružite se
"Zarji" vai, ki imate veselje in posluh
za petje. V našem zboru boste do-
brodošli.

Vaje se vrše, kot navadno, v sta-
rih prostorih v SND vsako sredo ob
8. zvečer. — Odbor "Zarja."

Članstvu kluba št. 1 J. S. Z.

Chicago, Ill. — Na prihodnji seji
kluba št. 1 v petek 27. junija ob 8.
zvečer bosta o poteku prošlega zbora
v Detroitu poročala naša delegata
Peter Bernik in Joško Oven. Na
dnevem redu bodo tudi druga za-
nimiva poročila in diskusija.

Člani in članice, ki s tajnikom še
niso napravili obračuna za vstopnice
klubovih priredb v tem letu, naj to
gotovo storo na tej seji, ker je za
klub potrebno, da ima v svojem po-
letnem poročilu točno sliko dohodkov.
Prosimo, da upokivate to naznanilo.
Pričakujemo, da pristopi na tej seji
v klub več članov in članic. Povabite
seboj tudi vsje znance in prijate-
lje in jih predlagajte v klub, v ka-
terem je prostora za vse zavedne de-
lavce in delavke. — P. O.

Sodrug Anton Andres se je poročil

Sodrug Anton Andres, član kluba
št. 1 v Chicagu in pevskega zbora
"Sava", se je poročil v soboto 21.
junija s gđ. Mary Frances Dobro-
volc, hčerko družine John Dobrovolc
iz Waukeganu. Poročena sta bila
v Slovenskem narodnem domu. Nato
je sledila poročna slavnost. Spodnja
velika dvorana je bila polna svatov.
"Sava" je zapela tri pesmi pod vo-
dstvom zborovodje Jakoba Muha, in
potem se je plesalo, kakor je na-
vada ob takih prilikah. Zenin in ne-
vesta sta drugi dan odšla na ženitvo-
vnanjako potovanje. Vrneta se čez
14 dni. Živela bosta v Chicagu.
Mnogo sreče! — S.

KAMPANJA ZA RAZŠIRJENJE "PROLETARCA"

Cilj: Tri tisoč celoletnih naročnin, ki ga imajo doseči agitatorji "Pro-
letarca" v letu 1930 do 31. decembra. To je "Proletarčovo" jubilejno leto.
Letos bo dopolnil svojo prvo četrdesetletje svojega dela na polju delavske
vzgoje in v borbi za delavsko pravo.

Vse naročnine v izkazu so polletne. To je, vsaka celoletna naročnina je
izkazana za dve polletni. Doitevajo se od izkaza do izkaza posameznih agi-
tatorjev in skupne.

Prva vrsta številki znači naročnina, ki smo jih prejeli od agitatorjev v
prešlih dveh tednih, druga vrsta znači naročnina prejšnjega izkaza, in tretja
pa skupna številka.

Sodaj poslanih	Prejšnji izkaz	Skupaj ob- skupno
Anton Jankovich, Cleveland, O.	24	159
Chas. Fogorelec, Chicago, Ill.	5	54 1/2
Janke Zornik, Detroit, Mich.	2	53 1/2
Frances Zakovšek, N. Chicago, Ill.	2	31 1/2
Frank Zaitz, Chicago, Ill.	4	15
Joseph Radel st., West Allis, Wis.	1	16 1/2
Anton Dobrovolc, Girard, O.	2	13
John Rak Jr., Chicago, Ill.	8	5
John H. Krasnik, Sublet, Wyo.	3	9
Frank Beltesar, Pueblo, Colo.	5	6
John Vitez, Detroit Mich.	5	6
Anton Zornik, Herminie, Pa.	2	9
Tony Zupantič, Point Marion, Pa.	2	7
Donald J. Lotrich, Chicago, Ill.	6	3
John Kopal, Johnstown, Pa.	5	3
Mary Pierce, Glencoe, O.	2	4
Joseph Ovca, Springfield, Ill.	4	2
Joško Oven, Chicago, Ill.	5	5
Max Martz, Buhl, Minn.	2	2
Vincent Rosnik, Pleasant Unity, Pa.	4	4
John Jereb, Rock Springs, Wyo.	3	3
Mike Krutz, Willard, Wis.	2	2
Anton Zaitz, Forest City, Pa.	2	2
Joseph Paulich, Delmont, Pa.	2	2
Ignac Kolar, Sheldon, Wis.	2	2
Skupaj	104	399
Agitatorji v prejšnjih seznamih		923
Skupaj polletnih naročnin		1426
Skupaj celoletnih		713
Še manjka do kvote		2287

LISTNICA UREDNIŠTVA

Našim sodrušnikom in dopisnikom
priporočamo, da ne pošiljajo dopisov
ali članov z enakim besedilom Pro-
letarcu in Prosveti ter morda še ka-
kemu drugemu listu, iz razloga, ker
nad 80 odstotkov Proletarčevih čitate-
ljev čita tudi dnevnik "Prosveto", pa
so na ta način prikrajšani na gradi-

vu. Enako besedilo je k večjemu u-
mestno v naznanilih, v dopisih in čla-
nih pa rabite za vsak list drugače
besedilo, razen ako je spis takega zna-
čaja, da je to nemogoče.

Nadalje, pošiljate sporočila in dopi-
se za objavo v naslednji številki ko-
hitro morete, kajti če dobimo preveč
gradiva ob pondeljkih, je težko za
urednika in tiskarno.

Kaja je tista stvar!

Okus, duh in vsa naravna dobrota najboljših tobačnih kakovosti so
v razveseljivem dimu, ki počasi valovi iz vaše Camel Cigarette. Le
naj razkošno kroži okolu vašega obraza... okušajte, duhajte, uživaj-
te... kadite, koliko vas je volja! Če je prva Camel zjutraj ali za-
dnja zvečer, vsak čut vam bo povedal, da imate vse, po čemur ste stre-
meli v cigareti.

CAMELS

za užitek

★ NA RADIO ★

Camel Pleasure Urz — ob avdial svetlo na N. B. C. omrežju
WJZ in sdručne postaje. Poglejte v lokalni radio urnik.

V JUGOSLAVIJO Z VELIKIM IZLETOM S. N. P. J. NA CUNARDOVIH BRZOPARNIKIH

A KO nameravate obiskati staro domovino, potem se na vsak način pridružite ve-
likemu skupnemu izletu, ki ga priredi IZLETNI URAD S. N. P. J. skupno s
CUNARD STEAMSHIP CO. Izletniki bodo potovali na ogromnem Cunardovem brzo-
parniku

Aquitania 6. julija

Lahko potujete naravnost v Jugoslavijo, ali pa si ogledate veseli Pariz, in—ako ho-
čete—razen Pariza tudi slikovito Švico. Na parnikih izvrstna domača hrana, pri-
vatne kabine, prostorni zabavni prostori, vljudna postrežba. Celo pot vas spremlja
izkušen vodnik.

Obnrtne se za nadaljna pojasnila na bližnjega zastopnika,
ali pa pišite na:

Jugoslav Department

CUNARD LINE

346 No. Michigan Ave.

CHICAGO, ILL.

Izletni urad

Slovensko Narodno

Podporne Jednote

2657 So. Lawndale Ave.

CHICAGO, ILL.

Naši zastopniki v vseh večjih naselbinah.

Izhaja vsak četrtek.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

Glasiilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

NAROČNINA za Zedinjene države in Kanado za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00. — Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vai rokopiši in oglaš morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Thursday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor Frank Zeitz
Business Manager Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States and Canada, One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00. — Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

Address.

PROLETAREC

3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Telephone: Rockwell 2864.

546

PRIVATNI INTERESI NE POZABIJO NASE

V Chicago so kompanije cestno-železniške družbe skupno s kompanijo, ki lastuje nadulčne železnice (pravzaprav so vse ena kombinacija) spravile po dolgih homatijah skozi občinski svet novo ordinanco, ki določa skupni transportacijski družbi namesto starih nove privilegije, ki so potekali s pogodbo, in ob enem nov transportacijski sistem.

Ljudstvo bo kajpada na škodi, ker je bilo pri sestavljanju pogodbe nezastopano. Sedaj dobiva mesto Chicago od transportacijskih kompanij (ulične in nadulčne železnice) blizu tri milijone dolarjev na leto, po novi ordinanci, katera predvideva zvišanje vozni- ne, pa bo mestna občina prejela nad tri sto tisoč dolarjev manj kakor sedaj. Ljudstvo, ki se tare v karah, kajpada plača stroške te krivične pogodbe.

Politika se "izplača". Če se ne bi, tedaj kompanije ne bi trošile stotisočake v volilnih kampanjah. Nešteto slučajev dokazuje, kje dobe "svoj" denar povrnen z velikimi obrestmi. Neumljivo pa je, čemu se toliko pisarjev iz delavskih vrst prizadeva dokazati ljudstvu, kako škodljiva je politika, ako je — delavska ...

Eni so seveda plačani. Milijoni, ki jih potrošijo korporacije v volilnih agitacijah, pač niso vrženi v vodo. Ampak eni delavski "priatelji" so res prepričani, da je delavska politika škodljiva delavstvu. To mentalno zamotanost rešijo lahko samo delavci. Seveda ne drugače kakor da povedo z glasovi, da so sicer proti politiki privatnih interesov, toda na vso moč za svojo delavsko politiko.

"DELAVSKI" KANDIDAT DAVIS

V Pennsylvaniji je republikanski kandidat za zveznega senatorja James J. Davis; zanj in njegove tovaršje je bilo potrošenih v primarnih volitvah blizu štiri sto tisoč dolarjev. Mr. Davis je že dolgo delavski tajnik, preje pod Coolidgom in sedaj pod Hooverjem. Je milijonar, toda drugače velik prijatelj delavcev, kar se je videlo posebno tekom prošle stavke premogarjev in v mnogih drugih slučajih. Kampanjske stroške zanj so plačali pennsylvanski kapitalisti, najbrž zato, da bo Mr. Davis kot senator delal proti njim za koristi delavcev. Ako ne verjamete, je najboljšje, da glasujete za James H. Maurerja, dr. Van Essena ter druge socialistične kandidate.

POVEČANJE "PROLETARCA"

Vprašanje povečanja Proletarca je bilo v razpravi na prošlem zboru JSZ. v Detroitu. Dasi je obsežen in prinaša več gradiva kot katerikoli drugi jugoslovanski list v tem obsegu, morajo mnogi dopisi, članki in poročila v zvezi temu izostajati. Dopisnikom in agitatorjem je to neljubo, upravi in uredništvu tudi. Izhod kajpada bi bil povečanje lista. To ni tako težko, toda težje je dobiti dodatna sredstva v pokritje povečanih izdatkov. Zbor je to razumel in sklenil, da naj upravni odbor in sporazumu z eksekutivno poveča list, kadar bodo okoliščine dopuščale, ob enem pa so delegatje obljubili podvojiti agitacijo za razširjenje Proletarca. Več naročnikov in več oglasov, pa bo Proletarec povečan, če ne v vsak teden, vsaj vsak drugi ali tretji.

Razumeti moramo, da kakorkoli želimo povečanje lista, je to vprašanje, ki ni niti od daleč toliko važno kakor agitacija za razširjenje Proletarca. Sodelujte v nji.

KAJ JE SOCIALIZEM?

Tolmačenj je mnogo, posebno od socialistov. Socializem pomeni ekonomsko uredbo, v kateri bodo ljudje delali v dobrobiti splošnosti. Profit vsled tega odpade. Socializem pride, kadar bo na svetu dovolj ljudi, ki bodo zreli za tako uredbo.

SALEM, MASS., PRAZNOVAL SPOMIN NA PROŠLOST

Dne 12. junija je minilo 300 let, ko se je v Salem, Mass., izkrcal governor John Winthrop in prinesel dvorni čarter. Puritanska Amerika je bila tedaj zelo ovita v bigotstvo najnižje vrste. V hiši, ki je na sliki spodaj na desni, je bilo obsojenih na smrt osemdeset "čarovnic". Sedaj jo vsako leto ogleduje tisoče turistov, ravno tako hišo zgoraj na sliki, zvana House of Seven Gables, zgrajena l. 1668, o kateri je spisal povest istega imena Nathaniel Hawthorne. Velike slavnosti te obletnice Winthropovega prihoda so se vršile v Salem 12. junija.

PISMO IZ TRBOVELJ

"Rdeče Trbovlje" so zdaj črne Trbovlje. Črne od obupa, ki se je začel v tisoče rudarjev, v deset tisoče ljudi. Obupujejo v kolonijah, obupujejo v barakah, kjer spijo ob deževnem vremenu pod razpetimi dežniki, obupujejo onstran v hrastniški samorilno-pusti dolini, obupujejo onstran v zagorski dolini.

Že od februarja ne delajo rudarji redno. Delajo včas po tri shte na teden, včas nobena, včas dvakrat na teden — in nikjer nobenega izgleda, da bo kriza kaj kmalu prešla in nikjer človeka ne oblasti, ki bi hotela podpreti rudarje v njihovi bedi.

Rudaraki kopač, (Heuer) zasluži pri Trboveljski po 30. do 80 Din na šit; če je na prav dobrem odkopu (opavi), se redkoma zgodi, da zasluži tudi do 100 dinarjev (56 dinarjev je en ameriški dolar). Toda to so skoro pravilice in tako redke, da jih ni mogoče jemati vpoštev. Povprečno torej zasluži kopači po 40 Din na šit. Na štirinajst dni na pravi 6 šitov, ob l. in 15. vsakega meseca potegne torej po 240 Din plače.

Tako stoji zapisano na plačilnem listu.

A na plačilnem listu je še ena rubrika: odbitki. In tu pride: za nakup živil v rudniškem konzumu odbijamo 215 Din, za godbo ... za strelivo ... itd.

Tako da ko prideš do rubrike: delavec ima dobiti izplačano v denarju 00.00 Din.

In s tem plačilnim listom pride rudar domov, doma ga čaka žena in ga čakajo otroci, on pa s praznim listom.

"Od jutri ne delamo več. Fajramo (praznujemo)."

In tako je v vsakem stanovanju vsake rudarske kolonije, je tako je v vsaki baraki vsake barakarske naselbine po pobočjih teh rudarskih dolin.

Tišina je v teh dolinah. Tišina, ki je kar nevarna s svojim molkom. Ljudje postavajo pred hišami, zbero se na koncu kolonije in gledajo v dolino, kjer leže rudniški tiri mrtvi, si rena centrale ne piska nič, nič ne tira na delo, otroci se po šoli razgube na travnike in na ceste, žene sede za mizami in svojih bednih, skoro golih kuhinjah in gruntajo po cele ure. Nevarna je ta tišina.

(V Trboveljski dolini je precej orožnikov s svojim oficirjem.)

Trgovci v rudarskih revirjih zdičujejo. Rudarji so njihovi odjemalci, dolgovce imajo rudarji pri njih že od popreje, zdaj odkar ne delajo, jih je še več. Težko je stalnim odjemalcem odpovedati kredit. A

obenem je spet skoro nesmiselno misliti, da leži v bajtah teh rudarskih kolonij milijon in več dinarjev, ki imajo trgovci pravico do njih. Odkod naj rudarji vzamejo ves denar, ki so ga dolžni trgovcem. Kako bodo lahko poravnali dolgovce, tudi če prično redno z delom. Saj celo če redno delajo, težko živijo, prav iz dneva v dan, iz meseca v mesec se rinejo z dolgovi. In zdaj — trgovci dajejo na up, blago pa morajo plačevati v gotovini veletrgovcem. A odkod naj jemljejo denar? In tako trgovci zdičujejo. A vendar — povedati treba, da večina trgovcev ne odpoveduje kredit rudarjem. Povedati pa treba tudi, da rudniški konzumi, last Trboveljske družbe, odpovedujejo kredit, oziroma omejujejo količine blaga, ki ga dajejo rudarjem na upanje. Delavske konzumne zadruge pa zaupajo svojim članom in jim dele blago brez oziroma. V takih časih se izkaže, kaj je lastna delavska zadruha.

Gostilničarji tudi slabo žanjejo. Pivcev ni. Le oni, ki obupajo ob prejemu plače, le oni pridejo tisti dan in se mogoče napijejo. Redki so. In potem pojo kje v bregu kako veselo pesem, da bi prikrili žalost in obup. Tako žalostne so te pesmi.

Mnogo rudarjev pa se je te mesece krize izselilo. Šli so služiti svoj kruh na Holandsko. Čim je prišlo do krize, je prišel iz Holandske birmovec ter nabiral rudarje. V Celju je

otvoril svojo začasno pisarno, klical tja rudarje ter jih po temeljitem zdravniškem pregledu sprejel ali odklonil. Sprejemal je namreč samo povsem zdrave in močne rudarje, vse druge je odklonil. Zgodilo se je, da je od 300 rudarjev sprejel le 100, torej le tretjino. Kaj to pomeni? Da bo najbolj zdravi in krepki rudarski zarod odšel, in da bodo ostali le slabotnejši in bolj ali manj bolni rudarji. Oni, ki so odšli na Holandsko, se povečini zelo pohvalijo in veseli so, da jim je uspelo, ko vidijo, da je pri nas še vedno kriza.

TPD to seveda ni všeč. Dober delovni material je toliko kot dobro produkcijsko sredstvo. A da bi družba delila kako podporo rudarjem, tega ne. Kaj pa bi dividende? TPD govori o krizi. Državne železnice zahtevajo 6% znižanje premogovnih cen, TPD pristane samo na 3%. In tako ne pride do sporazuma.

A v gospodarski rubriki naših dnevnikov smo brali dobro, da je TPD tudi za letos razdelila prav tako visoke obresti kakor lani: 35 Din za delnico. To pove, da krize za TPD ni. Le za rudarje je.

A ko je te dni hotelo več francoskih rudnikov odvzeti spet mnogo rudarjev, se je TPD temu uprla, češ saj bo kmalu prišlo do sporazuma in konca krize, ki je samo prehodna. Potem bo družba spet zaposlila vse rudarje.

Rdeče Trbovlje? Črne so od bede in obupa.

O zboru socialistične-delavske internacionale

V Berlinu se je začelo 12. maja zborovanje razširjene eksekutivne Soc. delavske internacionale. Po svojih delegatih so bile zastopane socialistične stranke 21 držav, zastopniki soc. mladinske internacionale in Internacionalne ženskega odbora. Predsedoval je predsednik internacionale Emile Vandervelde (Belgija).

Ob otvoritvi sta govorila Otto Bauer (Avstrija) in Diamand (Poljska). Zahvalila sta se vsem socialističnim strankam internacionale za moralno pomoč, ki so jih nudile poljskim in avstrijskim delavcem v njihovi borbi za ohranitev demokracije.

Prve dni zborovanja so sprejeli več resolucij, med drugim apel na delavce v sovjetski Rusiji, stališče k indijskemu vprašanju itd.

V apelu na delavce v sovj. Rusiji pravi internacionala:

"V resni uri se obračamo do vas. Vemo, da so vam stalno govorili, da so socialistične stranke sveta socialistični fašisti, lakajji kapitala, izdajalci delavskega razreda. Toda pod našimi prapori se zbirajo milijoni delavcev, ki so v trdi šoli političnih in strokovnih borb, zvarjeni od najtežjih težav in borb, ustvarili mogočne strokovne, gospodarske in politične razredne organizacije, da se z njihovo pomočjo bore za idejo socializma. Ali res lahko verjamete, da ti milijoni borečih se proletarcev ne razumejo lastnih interesov in jih sami izdajajo? V imenu teh milijonov organiziranih proletarcev se obračamo do vas."

Dalje navaja spomenica, koliko borb in nedobrih stvari je še v sovjetski uniji, kako so pokrajine, ki gladičejo, kako so baje često delovni pogoji prav podobni pogojem v kapitalističnih državah.

Potem pravi: "Socialistična internacionala se boji, da bo nadaljevanje take usodne politike postavilo prepad med dvema razredoma, na katere se ruska revolucija opira, med delavstvom in kmeti. Če se to zgodi, če bi kmet vstal proti delavstvu sovjetske Rusije, potem bi nastala nevarnost, da bi bela kontrarevolucija izbrala to zagrenjenost in obup kmetov v svoje cilje. Največja nevarnost za sovjetsko unijo pa bi bile meščanske vojne. Zmaga kontrarevolucije bi bila strašna katastrofa ne le za narode sovjetske unije, ki bi bili osleparjeni za sadove svoje velike revolucije, ne le za delavski razred sovjetske unije, čigar heroični boj bi bil brez uspeha, marveč tudi za vse delavsko gibanje, za demokracijo in za mir celega sveta."

Opri na desetletne izkušnje političnih borb evropskih proletarcev, izjavlja socialistična delavska internacionala, da je v vaših rokah, rešiti rusko revolucijo, da je v vaših rokah sredstvo, preprečiti katastrofo in privedi do mirne rešitve vseh velikih problemov revolucije."

Internationala dalje v svojem apelu poziva ruske delavce, naj sami skušajo zavreti nesrečo, naj ustvarjajo zvezo med delavci in kmeti in naj se kolektiviziranje vrši le prostovoljno, brez pritiska. V tej borbi za rešitev revolucije bodo vsa srca socialistov vsega sveta eno z delavci sovjetske Rusije.

"Socialistična internacionala je vedno pripravljena, podati razrednim bratom v sovjetski uniji svojo roko in pomoč. Z vso silo bodo napadli mednarodno kapitalistično reakcijo, če bo poskusila izkoristiti vaše težave za interese kontrarevolucionarjev."

Glede indijskega vprašanja se internacionala zavzema za pravico narodov Indije do samoodločbe. Internacionala upa, da bodo v pogajanjih med delavsko angleško vlado ter zastopniki vseh plasti in narodov Indije rešili te probleme v zadovoljnost Indije.

Nadaljni sklepi konference so:

Svetovni kongres socialistične delavske internacionale se bo vršil koncem julija 1931 na Dunaju.

Mesto Vandervelde, ki pojde na študijsko potovanje na Kitajsko, bo za ta čas predsedoval internacionali Louis de Brouckere.

Rezolucije glede razorožitve itd.

Za časa te konference so se vršile v Berlinu velike socialistične manifestacije, kjer so razni socialisti iz raznih držav govorili berlinskemu proletariatu.

NOVO "IZSILJEVANJE"

Na sliki je dr. Frank L. Nathanson, Chicago, katerega je Mrs. Carmello Lupresto siloma odvedla iz njegovega urada z grožnjo, da ga ustrelji, če ji ne sledi. Držala ga je v ujetništvu z zahtevo, da izplača njemu umirajoči hčeri, na kateri je izvršil nelegalno operacijo, \$10,000. Za slučaj je izvedela policija in rešila zdravnika. Mrs. Lupresto so obtožili izsiljevanja ter "kidnapanja", zdravnik pa je pod \$5,000 poročila vsled ilegalne operacije (odprava ploda) na hčeri omenjene, ki pa ni umirala, kakor je trdila mati. Te vrste tragedije so v nižjih ljudskih plasteh vsakdanost, razen "izsiljevanja", toda le malokatera pride pred oblast in v javnost.

KARL MARX

Njegovo življenje in njegov nauk.

Spisal M. BEER.—Prevel C. ŠTUKELJ

UVOD.

S tem podajamo slovenskemu proletariatu prevod Beerovega dela o Marxovem življenju, o njegovem filozofskem, sociološkem in ekonomskem nauku. Upamo, da bo to delo našlo med slovenskim delavstvom isto razumevanje, kot ga je našlo med nemškim. To je prevod četrte povečane izdaje Beerovega dela. Prva izdaja je izšla v maju l. 1918 ob stoletnici Marxovega rojstva. Druga izdaja je izšla že spomladi l. 1919. Dve leti pozneje je izšla zopet tretja izdaja in četrta v septembru l. 1922. Pisatelj je delo od izdaje do izdaje popravljal in spopolnjeval. Ze samo tako visoko število izdaj v tako kratkem času priča, kako dober in potreben je ta spis, ki je v internacionalni proletarski literaturi poleg obsežne Mehringove knjige brezdvomno najvernejši oris Marxovega življenjskega dela in njegove teorije, ki jo imenujemo po njem marksizem.

Marksizem je teorija, ki ne zida v oblake in ki ni navdahnjena od zgoraj, temveč je plod proučevanja dejanskih razmer, — teorija, ki izhaja iz dejanskega zgodovinskega razvoja in živih izkušenj razrednega boja. Marksizem sicer priznava marksizem, pa v resnici nima pojma o njem. To je pri nas sicer razumljivo — a nikdar ne opravičljivo —, ako pomislimo, da obsega vsa naša proletarska literatura le nekaj skromnih brošuric. Danes, v dobi začasnega zatišja na polju proletarskih bojnih akcij, v času, ko divja nad delavskim razredom najhujša politična in socialna reakcija, čutimo bolj kot kedaj poprej potrebo po sistematični vzgoji v duhu marksizma, po konsolidaciji delavskih vrst na zdravi, zavestni, razredno-bojevni podlagi.

Ta knjiga, pisana v kolikor mogoče poljudnem jeziku, bo omogočila slehernemu ročnemu in duševnemu delavcu, da spozna novo — proletarsko — svetovno naziranje, ki si utira pot do zmage, kljub vsem težkočam in začasnim porazom v poedinih akcijah. Na podlagi te knjige bo videl vsakdo, s kako železno nujnostjo gremo nasproti novi družbi, ki pomeni konec "predzgodovine človeške družbe". Zakaj poudarjamo to? Ker manjka danes množicam predvsem vere v socializem in to radi tega, ker ne poznajo bistva družabnega razvoja, ker se ne zavedajo globokih korien in zgodovinskih nalog proletarskega gibanja, ker verujejo sovražniku, ki jim zatruje, da hoče revolucionarni socializem upropasti današnjo civilizacijo in kulturo ter jo nadomestiti s splošnim uboženjem in barbarstvom. A kaj je v resnici naš namen? Nikaka udeležitev utopičnih sanj kakoga genija, temveč ustvarjenje brezrazredne socialistične družbe, katere osnovni elementi so se razvili že v osrčju današnje nujno propadajoče družbe. Te elemente je treba le gojiti, pospeševati njihov razvoj in tako pripomoči do čim prejšnjega osvobođenja zatiranih množic izpod današnje kapitalistične "civilizacije".

Proletarskemu razredu je zgodovinsko sojeno, da ustvari novo, višjo, socialistično družabno obliko ter napravi konec današnji meščanski razredni družbi, ki jo imenuje Marx "predzgodovino človeške družbe". Da, "kapitalistični gospodarski razred je zadnja faza vse te predzgodovine, ki je pisana s krvjo in solzami neposedujočih in zatiranih. Njena naloga je bila: razvijati produkcijske sile, osvoboditi ljudi materialnih verig, da zmorejo tako stopiti v zgodovino prave človeške kulture." In ta razvoj pojde preko in proti vsem onim, ki se mu zavestno ali nezavestno upirajo.

Sedaj pa še nekaj kritičnih in dopolnilnih pripomb k Beerovim izjavam! Precej kratko in deloma nepopolno je poglavje o pariški komuni. V moji brošuri iz leta 1925 "Pariška komuna 1871" bodo našli bralci precej dopolnilnega gradiva o Marxovem pojmovanju pariške komune in — države.

Nacionalno vprašanje, pravi Beer, je Marx podcenjeval. Res je sicer, da nam na tem polju Marx ni zapustil toliko naukov kakor drugod. Vendar je Marx tudi o vseh tedanjih nacionalnih bojih v Avstro-Ogrski, Angliji in Irski izrekel jasno in odločno besedo, kot pristojno doslednemu internacionalistu: Bil je za načelo, da ima vsak narod pravico do popolne samoodločbe, do odcepitve in da mora proletarijat podpirati boj vsakega zatiranega naroda za osvobođenje in prav s tem dokazati svojo internacionalnost tudi v praksi.—Štukelj.

(Dalje prihodnjič.)

MOČ ORGANIZIRANEGA MILIJONA

Nemška social-demokratska stranka je imela koncem prošlega leta, kakor navaja njen letni almanah, 1,021,777 članov, kar je nad milijon več kot jih ima soc. stranka v Zed. državah. Izmed teh je 803,442 moških in 218,335 žensk. Njeni dohodki tekom leta so znašali 11,000,000 mark. Imela je 72,500 članskih sej in 27,500 javnih shodov; razdala je med ljudstvo 72,000,000 letakov in agitacijskih pamfletov ter izvršila mnogo drugega agitacijskega in prosvetnega dela.

PAVEL DOROHOV:

Prevedel Ivan Vuk.

SIBIRSKI PUNT

Ruski roman iz dni državljanske vojne

(Nadaljevanje.)

Kitajci zvežejo svoje svežnje, jih vržejo na hrbet in odidejo. Sun-jat-sen stopa po stopnicah nizdol, obstoji za trenutek, pogleda svoja tovariša zamišljeno in reče:

"Ni dobro."

Kvan-sin-jun pokima z glavo: "Ni dobro." Sun-an-li pogleda okrožni urad, strese z glavo.

"Ni dobro." Miličnik stopi k njim.

"Poslušajte, Kitajci, idite k Jakovu Liskinu, on oddaja stanovanja."

"Stanovanje potrebujemo."

"Pojdite, pokažemo vam."

Kmet Ivan Bodrih, ki ga je poslala občina, da poišče nov prostor za naselitev, se vrne v domačo vas Sisovka.

"Slabo je, bratci. Moramo se upreti!"

"Zakaj?"

"Delajo, kakor prej. Vso zemljo dajejo veleposestnikom."

"Kaj?"

"Koga?"

"Pravijo, da je kultivirana zemlja in jo dajejo gospodi."

"Tisti Kardinski kraj — kultivirana zemlja. Mi smo orali tisto zemljo, mi jo posejali, zemlja je natančno takšna, kakor pri nas."

"Na Zemstvu sem jim to tudi povedal. Rekel sem — mi smo obdelali tisto zemljo s svojimi konji in s svojim orodjem — žetev tam ni nič boljša, nego pri nas. Ponekod slabša, ponekod boljša — kakoršna je pač zemlja. "Ne gre," so mi odgovarjali, "nov zakon je izdan, ne moremo vam dati zemlje. Red mora biti!"

"Re-ed?"

"To naj bo red! Davek plačevati, desetino dajati! Za vsak kvadratni vršek zemlje naj plačamo!"

"Obljubili so nam zemljo brez vsake odškodnine."

"Kolikokrat smo že plačali!"

"Naj toraj zopet gospoda dobi zemljo?"

"Tega je že preveč."

"Upreti se moramo, to je!"

Ivan Bodrih ima obisk.

Na mizi stoji posoda z močno samogonko. Gostje sede okrog po klopih.

Veselo in hrupno je.

Sun-jat-sen stoji doli pod oknom, sveženj na hrbtu.

"Madama, lanenina, robci, nogavice?"

"Pojdi notri! Pij žgajnico?"

Sun-jat-sen stoji v izbi. Ozke poševne oči bliskajo veselo.

"Kaj prodajaš, Kitajec?"

"Lanenina, robca, nogavica? Lastna tovarna. Dobra tovarna, madama!"

"Kaj imaš še?"

"Zido, sitec, madama!"

"Imaš židane robce?"

Sun-jat-sen pokima veselo.

"Židane robce, židane robce. Lastna tovarna."

Sun-jat-sen vrže sveženj na tla, počine in ga razveže.

"Glejte ga, že razprostira svoje blago!"

"Svak, kupi svoji ženi robec!"

Pijani kmet stopi k Sun-jat-senu. Stoji nekaj trenutkov pred njim in razmišlja. Pogleda Kitajca s pijanimi očmi.

"Hej, ti, ali hočeš Sovjete?"

Sun-jat-sen pokima vneto in veselo reče:

"Sovjete imeti, da, Sovjete imeti..."

Kmet suče začuden z glavo in mežika pomislivo:

"Poglejte ga, nevernik in vendar ve, za kaj gre. Ti, svak — tudi Kitajec hoče Sovjete!"

"Kako ne, saj je Kitajec tudi proletarec in ve, kaj je njemu v dobro."

Po vsej vasi Sisovka se raznese od ust do ust:

"Ste slišali — kmetje Slavogorodski so se uprli?"

"Kaj pravite!..."

"Razgnali so Zemstvo in zopet vpostavili Sovjete."

"Tudi pri nas bi bil čas."

"Kmetje iz Kamenska hočejo tudi Sovjete. Na nekaterih krajih so jih že vpostavili."

"Veš, Kitajci..."

"Kaj?"

"Hočejo tudi Sovjete. Nek Kitajec je prišel k Ivanu Bodrihu, ko so bili pri njem kmetje in se je izrekel za Sovjete. Mi moramo imeti Sovjete, je rekel, povsod so Sovjeti, samo vi, bedaki, še imate Zemstvo."

"Kitajec je bil gotovo poslan od sovjetskih ljudi."

"Se razume. Sveženj na hrbtu nosi samo tako, da ga ne zasajijo."

"Gotovo. Visoki hodi pri nas okrog, oba druga je poslal v bližnjo vas."

"Povsod govori za Sovjete."

"Da, da, tudi mi se moramo vdigniti."

"In revolucionarni štab je tik poleg nas. Mi pa hodimo okrog, kakor slepci."

"Moramo poslati ljudi h kmetom v Slovo-gorodski in Kamensk."

"K Petruhinu jih moramo poslati. Petruhin je glavni vodja."

"Ali orožja nimamo. Kaj naj naredimo brez orožja?"

"Pri miličnikih jih vzamemo. Sulice si naredimo."

Kmetje se zbero pred okrožnim uradom.

"Sovjete hočemo. Idite, nam pa predajte vse posle in pečate."

"Nam je prav. Radi gremo."

Predsednik je imel nekatere pomisleke.

"Ne gre tako, kmetje. Vsaj na videz nas morate s silo pregnati. Brez odpora ne smemo zapustiti urada."

Kmetje so zadovoljni. Predsedniku zadržijo bulo pod očmi in drugim uradnim ljudem pobijejo nosove.

"Sedaj pa pridite in volite z nami Sovjete."

Izvolijo: Ivan Bodrih, Jakov Liskin, Peter Molodih.

Zolti obraz mimogredečega Sun-jat-sena se reži zadovoljno in veselo.

"Ti hočeš tudi Sovjete, Kitajec?"

"Da, da, Sovjete imeti, Sovjete imeti!"

"Glej ga no, poševnooki hoče tudi Sovjete!"

"Sun-jat-sen se muza. Vrže svoj sveženj na tla in sede nanj."

"Kako se pišeš, Kitajec?"

"Sun-jat-sen."

"Sonjka je to najbrž po ruski."

Ivan Bodrih dvigne svojo močno roko:

"Sodrug, razidite se. Takoj imamo sejo in ukrenemo ukrepe."

Po polurni seji so ukrepi gotovi.

"Ker pripadamo sedaj k vstašem, določamo, da se pri nas upostavi Sovjet in revolucionarni štab. Ukazi se morajo izpolnjevati brez ugovorov. Vsi, ki imajo orožje, se morajo takoj javiti. Po troje mož gre k miličnikom in jih privede z orožjem vred sem. Odpora ne sme biti. Ako je potrebno, se imajo miličniki zvezati..."

Cez eno uro pripeljejo tri miličnike. Vsakega je spremljalo troje kmetov. Zaprejo jih na gumno in postavijo stražo.

Eden za drugim prihajajo kmetje z orožjem. Pred štabom se zbere znatna grupa:

"Dvanajst pušk, osem sabelj, pet revolverjev."

Bodrih ljubeznjivo poboža orožje.

"Cela artilerija!"

Na pristanišču je zbran ves štab. Blagajnik paroplovne družbe je tudi tu.

"Pride kmalu parobrod?"

"Mora vsak čas biti tu, sodrug Bodrih. Vsak trenutek se mora pojaviti izza ovinka."

"Sprejeti moraš parobrod natančno tako, kakor vedno. Ali pazi — ako samo pomigneš, te stane glavo!"

Bodrih stegne molče stisnjeno pest.

"Prosim, sodrug Bodrih, zanesite se na me, saj sem, takorekoč, tudi sam proletarec in zato razumem..."

Izza ovinka se pojavi parobrod. Naredi velik polukrog in okorno pristane.

Revolucionarni štab: Ivan Bodrih, Jakov Liskin, Peter Molodih — stoje na mostu.

Blagajnik se postavi na svoje mesto, odkod se ga lahko vidi s parobroda. Sname kapo, obirše si znoj s pleše. Misli:

"Ako bi kapitanu vsaj lahko pomignil, da bi ne spuščal izkrcevalnega mostička!"

"Spustite mostiček!"

"Stoj!"

Štab stoji spredaj, svak z revolverjem v rokah, za njimi kmetji s puškami, sabljami in sulicami."

"Kaj je? Kaj se je zgodilo?"

S parobroda valeča se množica se zaustavi, rine nazaj.

Štab stopi na parobrod. Trideset oboroženih kmetov se razide po obeh krovih.

Pred izkrcevalnim mostom dvajset oboroženih kmetov.

Preteče gre po parobrodu:

"Vsak odloži orožje! Kdor stori prostovoljno, se nima ničesar bati!"

V prvem razredu se peljejo trije častniki.

"Vaše orožje?"

"Nimamo ga."

(Dalje prihodnjič.)

OCENA PRIREDB TEKOM OSMEGA ZBORA J. S. Z. V DETROITU

Pisati kritike za naše ljudi, četudi še tako nedolžne, je zelo nevarna reč. Prav lahko se pripeti, da te kdo počaka za kakim vogalom z "marelo" in ti jo prisloni na bučo. So sicer kritiki, ki hvalijo vse od kraja; ti imajo hvaljevo polje. Taki kritiki v največ slučajih ne razumejo ne gledališke literature, niti tehnike. Igralci imajo pa od njih več škoda kot koristi, ker postanejo domisljivi in nadi, mesto da bi se še bolj poglabili v študiranje karakterjev in tehnike.

Ako hočemo torej vsigoviti dobre diletante in pevce, kritizirajmo jih stvarno in nepristransko, ali pa isto opustimo. Moj namen sicer ni bil pisati očno detroitskih prired ob polki konvencije Jug. Soc. Zveze.

Na zboru je bilo mnogo delegatov, ki se na take stvari bolje razumejo kot jaz. Ker se pa nihče ne oglašal, si vzamem pravico napisati par besedi. Prva točka programa na banketu 30. maja je bila preprosta narodna pesem "Kaj ne bi bila vesela" in pa "Whispering Hope". Peli sta znani kulturni delavki Miss Velma in Tillie Snyder. Obe posedujeta prijetne glasove, ki se zlivata v lepo harmonijo in nedvomno bi si ustvarile kariero, ko bi si glasove trenirale. Velma je poznana tudi kot izborna igralka; njena slovenščina je brezhibna. John Tauber je proizvajal znano overture "Poet and Peasant", ki je mojsterko delo a ne pride pa do veljave na akordino. V tretji točki je nastopila Mrs. Mary Ivanuah iz Clevelanda. Bila je junakinja večera — njen melodičen glas pride do veljave v vseh legah, prehode obvlada z lahkoto, občinstvo jo je nagradilo z burnim aplavzom in morala je nastopiti ponovno. V Clevelandu poje najtežje klasične partije v operah in na koncertih. Mrs. Ivanuah smo zelo hvalili za prijeten užitek. Miss Anica Kraševac in Petrich sta z ozirom na njuno mladost ugajali. Sodruginja Ana Krasna iz Johnstowna nam je zelo efektivno deklamirala njeno lastno delo "Proletari!". Ona stoji intelektualno zelo visoko nad povprečno slovensko izseljenko. Miss Helen Kraine nam je predvajala težke akrobatske komade v splošno zadovoljnost. S tem je bil umetniški program izbran. V soboto 31. maja se je spored nadaljeval. Otvorilo ga je pevsko društvo "Svoboda" z močnim delavsko pesmijo "Rudečki prapor", kateri je sledil mešani zbor z "Nasaj v planinski raj". "Svobodi" se mora priznati, da se je kljub težkočam zelo izpolnila, osebno v mešanem zboru, fantje in dekleta so zelo vtrajni; žeteli bi bilo le, da bi vzgojili več solistov boljše kvalitete. F. Zajčev pesnitev "Dokler si moč" je deklamiral Fr. Kuhovski, toda uspeha ni dosegel. Fant je dobil "tremo" iz neznanega vzroka in delo je izgubilo ves smisel. Da je pa zmogel za silne nastope, smo se imeli priliko mnogokrat prepričati. Za njim je nastopil zelo dober tenorist Michael Digugno; zapel nam je arijo iz opere L'Elisir d'Amor s takim uspehom, da aplavz ni hotel ponehati, dokler ni dodal še dve ali tri. On ima glas visoke kvalitete in zelo dobro izvežban, obenem je tudi član Verholzovega orkestra, kjer igra violino. Fr. Novak iz LaSalle nam je zapel "Vihra veselo rudič prapor". Možak ima sicer čist glas, toda bil je zelo skop z njim. Angela Tich iz Chicaga nam je zelo živo in globoko čustveno deklamirala Theobald Tigrovo "Vprašanje delavki". John Rak iz Chicaga je recitiral v angleščini "Labor". On je mlad voditelj soc. pokreta. Vsaka njegova beseda užge in sodeč po aplavzu ga je tudi mladina razumela.

Njemu so sledili "Snubači", to je zbirka narodnih pesmi v prizorih. Predvajal jo je soc. pevski zbor "Svoboda", dirigiral pa njih pevovodja John Berliag. "Snubači" so v originalu zelo skromna stvarca, toda sodr. Berliag jih je precej razširil, dodal jim je nekaj lastnih verzov, par narodnih pesmi in seveda tudi povečal ansambel — toda kljub temu še niso popolni; posameznim prizorom manjka zveze, dialogi so v protislovju, lučni efekti nelogični in tehnika v splošnem pomankljiva. Vse to pa ko nečeno ne zmanjša prijetnega užitka, ki ga zadobi občinstvo vzprie živahne kreacije, mimike, melodičnih narodnih pesmi, neprislusnega humorja, dobro naščitane godbe ter okusne scenerije. Kraljica večera je bila vaskakor Mary Verlić v vlogi Urike, za kojoj ljubizen je tekmoval mnogo snubačev. Ona ima zelo prijeten sopran in ga zna tudi obla-

dovati, poleg tega je izborna igralka in ima siguren nastop. Podarjen ji je bil krasen sopek, ki ga je tudi zaslužila. Njen oče Rude Potočnik, bas, ima čist glas, da si ne močan. V kreacijah je bil dober. Jakob Gorup kot prvi fant (tenor) je bil izborni v igri, v petju mu pa delajo pregla-vice visoke note — zdi se mi, da bi v drugem tenorju dosegel boljši uspeh. Drugi fant Frank Kuhovski (bariton) je bil pa zopet v svojem elementu. Glas ima lep in prijeten, pevsko tehniko v mazinu, sicer nekoliko okoren v kretinah ljubimca, je vendar čisto realni svojo nalogo. Wm. Travnick (bas) kot Kranjčev Jurij je predstavljal vlogo vaškega beba se lo dobro; tudi glas ima primeren, toda ne zna ga še docela kontrolirati. V kvartetu so peli Janko Zornik (tenor), L. Sluga (bas), Frank Nograšek (bas), in Anton Jurca (tenor). V igri so bili dobri, posebno slednja dva, tudi v zboru so bili na mestu, toda za četrdespev so pa prešibki. Njih glasovi se ne zlivajo v zadostno harmonično celoto; enkrat so celo ušli s tira, kar napravi neprijeten vtis. J. Jelovanec (tenor) kot odklo-njen snubač je imel hvaljevo vlogo, ni pa dosegel viska; njegov glas je sicer melodičen, toda nezvežban za solista. Kretnje njegove so še pretirane in nepravne, manjka mu čustev, toda ker je energičen in vztrajen, se bo izpolnil in kot tak ima lepo bodočnost. Zbor je bil ves čas izvrsten, poln življenja. Odlikoval se je po pravilnem tempu, krepki melodiji in sigurnem nastopu. V njem so sodelovali tudi vsi solisti. Za detroitske razmere je bil ta glasbeni poizkus pravi triumf in "Svobodi" moramo na tem uspehu le čestitati. Prebrnov kuplet "Železna cesta" je bil proizvajal po Mary Rant in podpisano. Mary je stara znanca na odru. Aktivna je pri dramskih in pevskih zborskih. Udeležuje se v karakternih in komičnih vlogah in dasi se ji po-znaajo še sledovi boleznij, je bila v tem kupletu zopet v svojem elementu. Poslednja točka programa "What Price Coal", premogarska tragedija v enem dejanju, je bila vzprizorjena od mladih članov soc. kluba št. 115 in sicer nepriznanično dobro. Krono je odnesla Helen Plecha v vlogi matere. Igrala je tako naravno, da smo kar strmeli. Skrb za sina jo je karakteriziral. V duševnih mukah in čustvih je neprekosljiva. V nji ima klub izborno moč. Jack, njen sin, Frank Klančnik, je imel le kratko vlogo, toda pokazal je razumevanje za take karakterje. Helen Skvarce v vlogi dekle Mary ni prav nič zaostajala za materjo; tudi ona je stara znanca na odru, odlikuje se po izborni mimiki in silnih čustvih. Je zelo inteligentna in kot režiserki se ji vedno posreči, da izbere prave karakterje. Marian Anžiček je tudi dobra moč, vendar se pa v kratki vlogi ni mogla povzpeti do viska. — Isto velja tudi za Mary Klančnik, Rudi Klančnika in Tony Kossa. Občinstvo je igri pazno sledilo in nagradilo igrance z burnim aplavzom. Upamo, da nas v jeseni zopet presenetijo s kako dobro igro in tako vcepijo tudi mladini smisel za dramsko umetnost.

Frank Česen.

Sodrugom v Clevelandu.

Seje kluba št. 27 JSZ. se vrše vsak prvi petek ob 7:30 zvečer in vsako tretjo nedeljo ob 2:30 popoldne v klubovih prostorih v Slov. narodnem domu. Sodrugi, prihajajte redno na seje in pridobivajte mu novih članov, da bo mogel napraviti čim več na polju socialistične vzgoje in v borbi za naša prava.

Anton Zornik

HERMINIE, PA.

Trgovina s mešanim blagom.

Peči in pralni stroji naše posebnost.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

Tel. Herminie 2221.

IV. VUK:

Poročnik Schmidt in Zinaida

(Ruski življenjski roman.)

(Nadaljevanje.)

Nekako ob desetih zvečer je potrkalo nekdo na vrata moje sobe.

Zandarm vstopi.

— Gospod ritmojster je ukazal sporočiti vam, da je poročnik Schmidt Evangelij dobil. Schmidt se zahvaljuje in Vas pozdravlja ...

... Na slednji dan sem preživela v napečnosti in notranjem nemiru. Ko se je zmrčilo, je prišel zopet zandarm.

— Gospod ritmojster je ukazal, naj vam izročim to pismo poročnika Schmidta in vam sporočim, da boste jutri ob šestih zjutraj pripravljeni. Peljal se bom z Vami k poročniku Schmidtu ...

... V tišini zgodnjega jutra je grmel po tla ulice voz. — Slišati je korake po hodniku. Nekdo je potrkal na vrata. Ritmojster Poljanski stopi v sobo.

— Ste pripravljeni?

Hitro oblečen plašč in denem na glavo klobuk. Zunan je čakal zaprt voz. Poljanski sede z mano v voz. Na sprednjih sediših sedita še dva zandarma. Od morja sem pihla oster veter. Tresem se po vsem telesu. Tam je čaka majhen parnik. Potniki so izključno le mornarji in vojaki, ki me, z zandarmi eskortirano žensko, začudeno gledajo.

Poljanski me pozove v kajuto.

— Milostljiva, bodite tako ljubeznivi in mi pokažite, kaj imate v svojih žepih.

Mirnodušno in z veseljem mu pokažem žepni robec. Nič drugega nisem vzela s seboj.

Majhen parnik se je rahlo gugal. Na krovu so se nakladali. Končno je po kakšnih dvajsetih minutah parnik odrinil.

Očakov leži v morju, ki ob močnem mrazu zamrzne. Poslednja noč je bila zelo mrzla in naš majhen parnik se je trudoma prerival s svojim ledolomilcem naprej. Vse okrog mene je bilo, kakor zavito v meglo. Nisem se popolnoma zavedala, kaj se godi z menoj. Nekako v polzavesti sem prosila Poljanskega, naj me pusti na krov.

Na krovu mi je veter močno pihal v obraz in me je osvežil.

Glejte — se obrne k meni Poljanski. — Svetilnik tam, vidite, stoji baš poleg celice, v kateri je Schmidt.

Pravkar se je začelo daniti. Zagledala sem obrise trdnjave ... Četrta ure pozneje je pristal parnik tesno ob svetilniku.

Tam, tisti dve zunanji okni sta okni Schmidtove celice.

Hrepanec sem se ozrla v tisto smer. Zadnji dve okni sive kaznilnice sta bili zamreženi. Zdelo se mi je, da je gornji del enega okna odprt. Na zidu pod okni sta stala na straži s puškami dva vojaka.

— Ko bosta govorila se ne pečajte s političnimi vprašanji, najmanj pa s sevastopol-skimi dogodki.

Z otoka je bila na ladjo potisnjena lestva za izkrcanje. Izstopili smo. Tedaj sem videla, da je gornji del enega okna v resnici odprt. Za omrežjem sem opazila Schmidtovo glavo.

Slišala sem, kako je glasno kriknil: — Vendarle!

Straži pretežitara ritmojstru. Poljanski da prvemu ključke in ukaže, naj odklene obe veliki ključavnici. Vojak je jel odklepati, bil pa je sila neroden.

— Hitreje — krikne Schmidt z okna.

Vrata se odpro. Vstopimo. Za trenutek nato smo v celici.

— Vendarle — se zopet izvije iz Schmidto-vih prsi, nakar je ponudil obe roki. — Ali si tistikrat, ko sva se videla prvič v vagonu, mislila, da te bo tistih štirideset minut moje bližine privedlo sem? Oprosti, da ti pravim ti. Pred grobom stojim in zato naj odpadejo vsi pomisleki.

Grlo mu je nekaj stisnilo in mu ni dalo govoriti. Tudi jaz sem komaj zadržala jok.

— Pomirite se, Pjotr Pjetrovič. Vse bo še dobro.

Nič drugega nisem mogla spraviti iz sebe. Naglo je korakal po celici sem in tja ter se prijel za čelo. Prvič sem ga ogledovala od blizu. Bil je srednje rasti. Imel je temnomoder lase. V globokih brazdah obraza se je odražala težka bolest, a name so gledale čudovito dobre modre oči ...

Od tega prvega svidenja, dne 7. januarja 1906. do 20. februarja 1906., t. j. do dneva razglasitve obsodbe, sta se ljubeča človeka videla malone vsak dan. Ogenj njune ljubezni je topil srca straže. Zandarmirski ritmojster je postal tako rekoč njun plemenit prijatelj. Stari strojni majhne parobroda je našel vedno kako napako v stroju in druge zapreke, da se je na tak način podaljšal čas obiska.

Od 7. do 18. februarja je sodišče sodilo 43 obtoženih mornarjev. Znameniti ruski odvetniki so jih zagovarjali. Vendar so sodniki prinesli v Očakov še docela določene obsodbe. Schmidta in tri častnike so obsodili na smrt, ostale pa na prisilno delo.

Tisti dan, ko se je razglasila obsodba, je videla Zinaida Ivanovna poročnika Schmidta poslednjič.

Prav tisti dan je prejela tudi njegovo poslednje pismo, pisano na krovu ladje "PRUT" in je zapustila Očakov.

20. februarja 1906.

Na krovu ladje "PRUT".

Zbogom, Zinaida!

Danes se je razglasila obsodba v svoji konvencionalni obliki. Do usmrtnice bo najbrž trajalo še kakšnih 7 do 8 dni. Hvala ti, da si prišla in lajšala življenje mojih poslednjih dni. Zbogom, Zinaida! Pozabi na te črne dni in ljubi življenje, kakor prej. Ne čakaj izvršitve obsodbe v Rusiji. Odpotuj na Špansko k svoji sestri. Tam bo svetleje. Iz novin izveš že tako, kdaj se bo zgodilo. Popolnoma sem srečen in miren.

Moje delo ni bilo brez napak in zmot, toda moja smrt izpopolni vse, moja usmrtnica venča moje delo, ki bo tako ostalo pred svetom popolno.

Prevzet sem od pomembnosti in važnosti svoje smrti in ji zato grem nasproti z jasnim licem, veselim in prazničnim ...

Zbogom, Zinaida! Še enkrat prisrčna hvala za najino polletno korespondenco in za Tvoje potovanje. Objemam te! Živi in bodi srečna!

Tvoj Detja!

Daleč proč sem od življenja in sem pretrgal že vse vezi, ki bi me vezale k zemlji. V moji duši je tiho in mirno.

Zbogom!

V Rusiji še nihče ne verjame, da bo moral Schmidt umreti. Celó Witte sam prisiže, da bo v dnu in pred carjem prošil za njegovo pomilostitev.

Za Schmidta ni milosti.

Šestega marca 1906., ko se je svital dan, so peljali četri obojence na otok Beresani.

Nekdanji tovariš poročnika Schmidta je poveljeval.

— Serjoška, misli na mojo prošnjo: naj merijo v srce ...

KONEC.

OTROCI BREZPOSELNIH ŽRTVOVANI PROFITU

Konsumcija mleka in drugih živil, posebno mleka—ki je za otroke najvažnejša hrana, pada. Zveza mlekararjev pravi, da je temu vzrok brezposelnost.

Ali je uredba, ki dopušča, da morajo otroci v morju izobiti stradati, vredna, da se jo ohrani? Ali more kdo trditi, da je sistem, v katerem si tisoče otrok brezposelnih delavcev nakopava bolezniradi nezadostne hrane, pravičen?

Kapitalizem pozna samo svoje interese, samo profit, in zato se ne ukvarja s problemi brezposelnih, ne v vprašanju, kako ubraniti stototisoče mater in otrok bedi. Ker pa je delavec več kot kapitalistov, lahko vse take probleme rešijo sebi v prid, seveda, ako se nauče socialistično misliti in delati ter se organizirajo v socialistični stranki.

NOVI SPISI V PROLETARCU

S to številko smo začeli priobčevati zanimiv Beerov spis o Karlu Marksu, njegovem življenju in delu, ki ga je priredil v slovenskem prevodu C. Štukelj. Izšel je prvotno l. 1926 v drugem zvezku Socialno politične knjižnice, ki je edicija Zadruga založbe.

Proletarec takih spisov ne prinaša dovolj in z objavljanjem tega dela bo ta nedostatek deloma odpravljen.

Jože Menton je poslal daljši spis pod naslovom "Razvoj slovenske naselbine v Detroitu", ki bo, ako le mogoče, priobčen v prihodnji številki.

Gospodarskem razvoju sovjetske Rusije, nadalje o zgodovini Avstrijskega slovenskega bolniškega podpornega društva v Kansasu, o Ameriki pred 25 leti in sedaj ter več drugih, ki so jih poslali naši tukajšnji in starokrajski sodelavci.

Na tej strani bomo v prihodnji številki začeli priobčevati opis Pariza, ki ga je priredil za Proletarca Boris Kristan. Pripravljena imamo tudi dva romana. Prvi, "Sužnji krvi", ki ga je spisal za Proletarca Adam Milko-vič, začne izhajati čez par tednov, drugi, "Taškent, mesto kruha", pa, ko bo končan roman "Sibirski punt". Povest "Taškent, mesto kruha", je spisal Aleksander Neverov, v slovensčino pa ga je prevedel delavski pisatelj in častnik Ivan Vuk, kateri je dobro znan tudi čitateljem "Proletarca". Godi se v dnevih velike lakote. Čitateljem bo nedvomno ugajala. Izhajala je v "Delavski Politiki", nato jo je pisatelj izročil v odtisku tudi nam.

Roman "Sužnji krvi" nima socialnega ozadja, dasi je Proletarec dozdaj priobčeval le socialne romane, toda tudi ta povest se vrši deloma v najnižjih plasteh nevednih in bednih in bo držala pozornost čitateljev do konca.

S sodelovanjem sodelavcev bomo skušali priobčevati čimveč različnega gradiva, in uverjeni smo, da bomo v teh prizadevanjih uspeli. "Proletarec" je že zdaj zanimiv list, ki ugaja vsem, kateri ga redno čitajo, toda kakor vsako stvar, se ga lahko še bolj izboljša, kar bomo storili.

"AMERIŠKA DOMOVINA", ali NASILNA BOJEVITOST POSLANIKOV MIRU!

Piše JOSEPH A. SISKOVICH

Dragi čitatelj, v umazani luknji gleda tu trudopolno žival — krta; ni rojen, da bi krasel našo zemljo, zato mogočno ruje pod njo! Vse ta napor, da napravi krtino! Koplje, grebe in izpodkoplje za obstoj. Kako je ponesen, ako premeče malo blata, nezavedajoč se življenja nad glavo. Radi pomanjkanja oči neprenehno grebe ter tako v smoti preruče na dan—in umre.

Prosta prilagojena prestava.

Navedena satira odgovarja do pičice delovanju "Ameriške Domovine", ki je svoj čas investiral svoje principe in prepričanje v dobičkonih stavkokoških oglaših za N. Y. C. železnice: "A. D." strahu s rdečo nevarnostjo iz Chicago, pri tem pa posablja, da bi bil enako dober protiprivredni, da bi pri S. N. Domu ne smeli delovati demokratije. Slednji argument je nesmiseln, ali to je pošten zaključek, ako bi res dosledno sledili logiki "A. D.". Resnica je, da noben clevelandski naprednjak ne da nič na njena izjavljanja, vendar, da se bo videlo njeno umazano podtikovanje v pravi luči, je dobro citirati iz nje in komentirati njena izjavljanja.

Najprvo pogledajmo izdajo z dne 29. maja s naslovom preko cele prve strani: "SRAMOTA ZA S. N. DOM". Sramoto zadene v prvi vrsti list, ki piše take naslove nad svojim skrajno-pristranskim poročilom o poteku konferencie. Mar je posablja, da je prišla od direktorija listina, na kateri je bil spisan večerni red? Med drugim smo sprejeli točko o razpravi glede uprave in volitev 8. direktorjev. Mi smo o tem razpravljali in ukrepali, pa če je bilo v prav ali ne. Sklonili smo ono za kar smo bili sklicani skupaj potom lista in potom proxy.

"A. D." piše v tem poročilu med drugim: "Sliši se glasove, da je popolnoma neumestno debatirati o kakšni stvari, ker par družtev kontrolira večino delnic, in v vsakem glasovanju zahtevajo glasovanje po delnicah; večina navzočih shorovalcev nima nobene moči. Vidi se, da si lasti par družtev Slovenski Narodni Dom, katerega so sivočasno gradila vsa družstva, danes se jim pa ne da nobene moči in oblasti."

Jeziška logika to! Mar bi povedal resnico, ki je, da jih en sam direktor suka dvanajst, ter da se je direktor črne izrazil na eni izredni delniški seji, da "direktorji se bo ravnali po svoje, kakor bo sam hotel." Čemu tak pesek v oči? Fakt je tudi, da ima dom tisoče delničarjev. Čemu torej naj bi 200 ali 300 navzočih ukrepalo za vse, celo za družstva, ki so dala največ? Vsako društvo voli svoje zastopnike, in le ti smejo glasovati zanje. Vsako društvo pa naj ima toliko besede, kolikor ima delnic. Ta argument se je vedno rabil, ko se je hodilo na društvene seje z agitacijo, da naj pokupijo kolikor mogoče največ delnic. Sedaj pa ta jok in stok, ker to ne prija nekaterim. Da, vsa družstva so gradila dom, in na te konferenci se je tudi gledalo, da je bilo vsako društvo zastopano po številu svojih delnic. Ni se šlo za ukazovanje, šlo se je za sistem uprave, ki je bila glavna sporna točka, ter za tistih 1820 plače za tajnika poslovdja. Končno, zakaj pa bi ena, ali mala družstva diktirala tistim, ki so dali malone polovico denarja za doseganje izdane delnice? To je vprašanje, ki sledi slepi zahtevi, da mala družstva naj imajo zadnje besedo. Pravilno in pošteno je, da odločajo vsa skupaj, in kjer pade večina, tam tudi drži, pa bodisi mala ali velika družstva.

"A. D." bodi enkrat za vselej povedano, da si doma ni nihče lastil od strani družtev, ki so protestirala proti prvemu sklepu direktorija za 1820 plače tajniku-poslovdji. Noben zastopnik ter družtev ni grozil, da bo bojkotiralo dom, ali celo z odstopom. Marsikaj se je pa silalo od nasprotne strani. Bil izid tak ali tak, mi bomo delovali za dom naprej. Nadalje, jaz sem zastopal društvo "Naprej" št. 5 SNPJ in nisem bil nikak "socialistični intrigant". Če bi sledil vaši nes pametni logiki, dejal bi, da je "A. D." demokratska intrigantka pri S. N. Domu, če pa oni "Enakopravnosti", tedaj bi bila beseda o "republikanskih intrigantih".

"A. D." bo storila "našemu narodu v Clevelandu" veliko uslugo, ako bo povedal, kdo je tisti strašni "terorističen bog v Chicago", ki spravlja našo naselbino v nevarnost. Kdo je s tem bolj strašil kot vi in Dr. Malley, ki je grozil, da zdaj zdaj razkrinka Chicago in ga še pravčasno prime za krepklo, a je končno le pozabil storiti svojo narodno in direktorsko dolžnost. Ko bi vi imeli kaj obželitega materiala, prepričan sem, da bi ga še davno obelodanili in tako razgalili "socialistične intrigante". Poslušajte se tega strašila da ste razburili

konferenco, kar je bil brkone vaš nepošten namen. Nov direktorji pa ne zahtevajo nobene oblasti, pač pa samo to do česar je po zakonih upravičeni. Če bi vi to priznali, tedaj bi vam verjeli, da vas ne vodi instinktivna sovraštvo in nizkoto počvarjanje dejstev, pač pa želja po dobri volji v naselbini. Mesto tega prilizgate vse konce in kraje jezo in strasti, kar gotovo ne bo rodilo dobrega sadu.

"A. D." je sebi slab prijatelj. 3. junija je na prvi strani zapisala: "Proč z vsako osebnostjo, mržnjo in politiziranjem od Slovenskega Narodnega Doma." Bravo! To citiramo izdaje z dne 12. maja. Ni še to dobro navedla, še piše v uvodniku, da "imamo še vedno par ljudi, ki mislijo diktirati narodu na rdečem polju," in tako naprej do ogabnosti. Trezen človek si ne more kaj, da bi ne dal temu listu prvenstvo v osebnosti, mržnji in politiziranju. Ako je v članku na prvi strani in v uvodniku še kaj najbolj elementarne častniške etike, tedaj sem jo jaz zgrešil. Ko bi človek rad hodil po sodnjah, tedaj bi mi bil zakon kaj prav prišel. Pa raje pogledajmo nekaj cvetk v tej izdaji:

"Sklicana je bila zgoz iz političarskih namenov". Konferenca. Prosti proti upostavitvi tajnika poslovdja in njegovi 1820 plače jasno govore, zakaj je bila konferenca, pa zavijate kolikor vam drago. Nadalje se to iz "A. D.": "Odkar je bil odprt Slovenski Narodni Dom v Clevelandu nismo imeli še enake rabuke."

Slab spomin, slabo zanimanje za potek konferenc S. N. Doma! Ni dolgo tega, ko se je ena konferenca bavila s resolucijo, ki je bila popolnoma osebne narave, a se je predvidevala, da delničar, ki je zastopnik ter oskrbnik S. N. Doma, ne sme postati direktor. Famosnega avtorja poznamo vsi. Najlepša bo brkone ta: "Smatra se namreč, da so gotove osebe, ki so sklicale konferenco, popolnoma povelje iz Chicago in pri tem prezirle splošno željo Clevelandčanov, naših družtev, ki želijo redno poslovanje in mir brez vsakega prepira."

Ali uredniki se sedaj ni znano, kdo je sklical konferenco? Direktorji je s tem postavljeni v jako čudno luč, ravno tako predsednik doma John Marn ter tajnik Ludvik Medveshek, ki sta podpisala listino za sklicanje konferencie, zraven tega je pritisnjen domov pečat. G. Pirc, po Vašem je torej direktorji in posebno omenjena dva pod direktno komando Chicago. Ta je pa lepa!

V enem uvodniku citira vpraševanje, "Kaj vendar boste naredili s Slovenskim Narodnim Domom v Clevelandu? Ko bi poročali VSO resnico in to nepristransko, tedaj bi ne bilo takim povpraševanju od strani "sosedov v Newburghu, v Collinwoodu, Nottinghamu in Euclidu."

Ker sem dal spisano izjavo na konferenci, da "A. D." lažljivo poroča, evo zatiranje v tretjem paragrafu članka: "A. D." je tekom poteka izvanredne konferencie vestno, pošteno in resnično poročala o delovanju, govorih, mišljenju in poteku konferencie. Ravno tako, kot se je vršilo na konferenci, je bilo poročano. In kaj ste iz teh poročil dobili dobrega, koristnega za Slovenski Narodni Dom?"

Dr. Andrew Furlan

ZOBOZDRAVNIK
vokal Crawford and
Ogden Ave.
(Ogden Bank Bldg.)

Uradne ure: Od 9. do 12. pop.,
od 1. do 5. popoldne in od 6. do
9. zvečer. Ob sredah od 9. do
12. pop., in od 6. do 9. zvečer.
Tel. Crawford 2893.
Tel. na domu Rockwell 2816.

SLOVENCEM PRIPOROČAMO KAVARNO MERKUR

3551 W. 26th St.,
CHICAGO, ILL.
(V bližini urada SNPJ in
Proletarca.)
FINA KUHNJA IN
POSTREŽBA.
KARL GLASER, lastnik.

Pristopajte k SLOVENSKE NARODNE PODPORN JEDNOTI.

Naročite si dnevnik
"PROSVETA"

Stane za celo leto \$6.00,
pol leta \$3.00.

Ustanavljajte nova društva.
Deset članov(ice) je treba za
novo društvo. Naslov za list in
za tajništvo je:

2657 S. LAWNDALE AVE.,
CHICAGO, ILL.

TO JE LAŽ! Ispustili ste argumente iz mojega govora, Okornovega poročila, in večino iz Kažarjevega. Protest, vašen protest in argumente društva Srca Jezusovega istotako. Niste resnično poročali o govorih, še manj pa o mišljenju. V četrtem paragrafu izpraznujete: "Ali se je kaj sklenilo, da se stroški Doma zmanjšajo," itd. You bet! Protesti so bili tisti, ki so znižali stroške pri domu za celih \$1220.00 samo na tajnikovi plači! To bi povedali vašim čitateljem, pa bi dobili priznanje za pošteno poročanje.

V naslednjih dveh paragrafih v tistem članku izvedo, da se ne gre več za rdečo nevarnost, pač pa "naprednih glasov iz tujega tabora". Kmalu ne ostane nič! Torej se ne gre za proklete socialiste, kaj? Da, imamo res "par apostatov", katerim ni ubog slovenski delavec nič. Med te spada urednik "A. D.", ki je dovolil oglaš N. Y. C. železnice v svoj list v svrhu dobivanja skobov. Zgodovina njegovega pisanja pa nam pokaže vse barve kot mavrica tega verskega apostata. Preglejte svoje pisanje, pa boste vedeli, komu to služi.

"Kaj je rojaka Siskovicha, člana alov. podpornega društva "Naprej" št. 5 SNPJ, zapeljalo, da se je podal in šel agitirati za izvanredno konferenco S. N. D., o tem ne morem natančno vedeti. Prav lahko pojasnim: "Slabo gospodarstvo direktorija S. N. Doma, brate Pirc! Jaz pa bi raje vedel, zakaj je tisti direktor agitiral med tistimi dvajstajstimi? To ne zaima samo mene, zaima vse tukajšnje javnost, in moralo bi tudi VAS."

Urednik "A. D." je slabo informiran glede volitev za zastopnika pri "Napreju", ali pa laže. Na seji je bilo 70 članov. 49 jih je glasovalo same in ne 23, kot pravi "A. D.", 18 za Lunderja in trije glasovi so bili neveljavni. Sklep društva poznamo vsi, čemu torej pisariti, da sem "fanatičen, neveden, skrajno aboten zastopnik svojega društva!" Društvo je poslalo protest, zahtevalo konferenco in prejšnji sistem. Jaz sem deloval v tem smislu, pa sem neveden.

Nameste da bi poročal resnico, pa piše, da hočem spraviti S. N. D. v polovanje kakor se meni zdi prav. Vrtil sem svojo dolžnost po nalogu društva, poklon o spretne in zavitem jeziku pa vam vračam, ker ste s svojim demagogiranjem dokazali, da spda po vsej pravici vam.

Društvo "Naprej" ne bo moglo storiti drugega kot sprejeti ali zavreči preprosto poročilo: "Sel sem na konferenco, direktoriju smo dali nezauipnico, sprejeli smo resolucijo v smislu našega protesta in volili devet mesto osmih direktorjev." To bo vse,

FENCL'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA

2609 S. Lawndale Ave.,
Chicago, Ill.

Tel. Crawford 1382.
Pristna in okusna domača jedila.
Cene zmerno. Postrežba točna.

Dr. Otis M. Walter

ZDRAVNIK IN KIRURG
4002 West 26th Street,
CHICAGO, ILL.

V uradu od 1 do 6. popoldne,
v torek, četrtek in petek od
1. pop. do 8. zvečer.
Tel., LAWNDALE 4872.
V FRANCES WILLARD
BOLNISNICI
od 9. do 10. dopoldan ob torkih,
četrkih in sobotah.

JUGOSLOVANSKO STAVBINSKO IN POSOJILNO DRUŠTVO

2552 So. Central Park Ave. in 26th St.
Phone Crawford 8200

CHICAGO, ILLINOIS.

Sprejema denarne vloge z izdajanjem delnic, katere obrestuje od 5% do 6½%. Posojuje denar svojim članom na prve uknjižbe. Do sedaj je poteklo 3199 delnic, za katere je društvo izplačalo \$319,900.00.

47. SERIJA DELNIC BO IZDANA V ČETRTEK 3. JULIJA.

Premoženje 31. marca 1930 \$362,664.44.

Kadar rabite posojilo za nakup hiše se obrnite na

Jugoslovansko stavbinsko in posojilno društvo.
Joseph Steblay, tajnik.

pa če Pirc še tako hujaka na "obrazovanje".

Moja iskrena želja je, da bi ljudje res dobro premislili pomen in namstvo v uvodnem članku in prvem članku Pircove "serije". O da, ko bi ljudje drli za njim in njegovimi, bi bilo konec poštenega napredka med nami, konec vsej kulturni in politični naprednosti v naselbini, vi bi pa lepo navajali ljudi še znanprej s skebaki oglaš kot je slučaj N. Y. C. železnice. Citatelj, katere zanima ta afera pri S. N. Domu v Clevelandu, prosim, da slede nadaljnim odgovorom na "poročila" "A. D.", katere objavim v Prosveti. To storim zato, da ne bo ponavljanja v obeh listih in ker večina Proletarčevih čitateljev itak čita tudi Prosveto. Drugi teden pa si ogledamo članke v "Enakopravnosti".

NI IMELA TEKA DO JEDI.

"Chicago, Ill., 1. maja. Zaman sem poskušala razne stvari za moj železničar nered. Nisem imela teka do jedi, duh od njih mi je bil zopern. Sedaj jemljem Trinerjevo grenko vino, in morali bi me videti, kako zdaj sem.

Mrs. Kat. Klindera."

TRINERJEVO GRENKO VINO je naravna tonika, katere sestavina pomaga prebavi, čisti drobovje, ter ojača ves vaš sistem. Brezplačni vzorec od Jos. Triner Co., 1333 S. Ashland Ave., Chicago, Ill.—Dept. 27.

VINKO ARBANAS

1320 W. 18th St., Chicago, Ill.

Telefon Canal 4340.

SLOVENSKE-HRVATSKA TRGOVINA CVETLICI.

Sveže cvetlice za ples, svadbe, pogrebe itd.

The Milwaukee Leader

Največji ameriški socialistični dnevnik.—Naročnina: \$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 za tri mesece.

Naslov: 625 Jackson Ave.
MILWAUKEE, WIS.

"New Leader"

angleški socialistični tednik.

Izhaja v New Yorku. Naročnina: \$2 na leto, \$1 na pol leta. Najboljše urevanje angleški socialistični list v Ameriki. Mnogo slovenskih delavcev ga čita.

Naročite si ga tudi vi. Naročnina: \$2 na leto, \$1 na pol leta, \$0.50 za tri mesece.

MLADENIČI - MOŽJE!

Obleka po vaši meri.

Mi vam izdelamo obleko ali suknjo, da vam bo pristajala kakor rokavica na roki. ČISTA

LEGALIZED RACKETEERS

This gang murder of a Chicago reporter gives dramatic point to the seriousness of the power of the organized underworld in America. This power will not be easily wiped out until we have reestablished certain standards of honesty and decency in our economic life and in our politics. A nation whose motto is: "money first" cannot well fight gangsters. Citizens who merely shrug their shoulders when they hear of dishonesty and corruption even in courts cannot expect to teach gangsters wholesome respect for judicial processes.

SOLDIERS AND WORKERS

By the action of Congress, prodded by a powerful lobby and its own dislike of the President into overriding his veto, a man may be wealthy or suffering from a disease solely caused by his own vices and yet if he served two months in any camp in the Spanish War he is eligible for a pension in excess of \$2 a day.

But a man may have served not as a soldier in a dubious war but as a soldier in the continuing and necessary war for food and clothing, not two months but twenty years and Congress will give him no pension or any other form of security against old age and unemployment. And the states which give him anything make him wait until he is seventy and then prove his poverty and respectability in order to get a dollar a day.

Draw your own moral.

SAID HENRY TO DAN'L

Old Joe Grundy said his primary campaign in Pennsylvania set him back just \$382,250. "Goodness!" said the shade of Henry Clay to the ghost of Daniel Webster, "they called me the Mill Boy of the Slashes, and when I ran for senator I didn't have anything but a stone bruise and a pair of suspenders." "You or I would have a fat chance of running for that job now," observed Mr. Webster. "Why, the way things are going down there today, you or John Calhoun or Abe Lincoln or any of us, boys couldn't run for keeper of the dog pound." "That's right," agreed Mr. Clay. "Guess things have changed."

Chicago Tribune.

STRENGTH OF THE TRADE UNIONS

According to the statistics of the International Federation of Trade Unions, the total membership of the various trade unions on all the continents, in 1928, was, in round figures, as follows: in European trade unions—over 35 millions; in American trade unions—7 millions; in Australian trade unions—over one million; in Asiatic trade unions—close to one million; in African trade unions—90,000; making a total of over 44 million trade unionists in the world. In one country, Russia, the trade union movement constitutes the governing party. In another (England), representatives of the trade union movement control the government, though they are as yet in a minority and they depend for their power upon the support of the order parties. In several other countries, the trade unionists play an important part in the politics of the land. If these 44 million trade unionists could agree on a program of action and decide to stick it out, there is no limit to what they could do. But it so happens that just the people who need agreement most, can't reach it.

THE FIGHT AGAINST LEGAL MURDER

The Socialists of Denmark finally succeeded in securing the abolition of capital punishment in that country. The bill went through both houses of the diet and is now a law. They had a long hard fight to get it through. Opponents brought in a petition with many signatures protesting against society giving up its "supreme punishment", but the majority of the people have become too enlightened to stand for it any longer.

In England the Laborites have been trying to secure the abolition of the death penalty in the army. They did not fully succeed, but they did secure the abolition of this penalty for everything except desertion in the face of the enemy. This means its practical abolition, for desertion in the face of the enemy is of very infrequent occurrence, whereas the death penalty was formerly in force for ordinary desertion, also for cowardice. The bill passed the commons by 290 to 135. The house of lords blocked it, the commons reaffirmed it, then the lords gave in and accepted the bill, making it a law.

YES, FOLK DO LIKE MUSIC

Jacques Gordon on Michigan Boulevard, Chicago

Jacques Gordon, former concertmaster of the Chicago Symphony orchestra, and organizer of the famous Gordon string quartet, made an experiment, which was a curbstone concert with a \$40,000 Stradivarius once played by the immortal Paganini.

Some time ago the question rose as to whether people attended concerts and recitals because of sheer love of music or because of ballyhoo. Gordon contended that music attracted people past the box office. Others argued that if the great Padrewski were to play in a dance hall, his name unannounced, the crowd would complain about his technique. Gordon, one of the foremost violinists in America, determined to test the matter.

Disguised as a blind man wearing smoked glasses, his clothes rusty and ancient, a cigar box strapped to his belt and bearing the sign "I am blind", the famous violinist sauntered

forth on Chicago's aristocratic boulevard.

First came the notes of a Kreisler piece from the \$40,000 violin. Perhaps 15 men and women paused to listen. A few dropped coins into the box. Down the avenue walked an experimenting beggar. He stood on the curbstone at the library for half an hour, playing the melodic strains of "Kiss Me Again", Schubert's "Ave Maria", Dria's "Souvenir", and Kreisler's "Liebesfreud". By this time a crowd of 70 had gathered, and were listening rapturously to the curbstone concert. Dimes and quarters tinkled into the cigar box.

"I am satisfied," declared Gordon after the conclusion of his experiment, "that Chicago will listen to good music whether it's in a concert hall or on a curbstone. It is the music, not the ballyhoo that attracts the patrons."

Gordon paused to count his alms collection. It consisted of \$1.75 in quarters, \$2.50 in dimes, 95 cents in nickels and 41 cents in pennies, a grand total of \$5.61.

Thus, Gordon, to prove his contention, gave an outdoor concert for \$5.61. His indoor recitals bring \$1,000.

TIMELY OBSERVATIONS

By JOHN KUTCH

The Socialist platform committee of Pennsylvania calls for government unemployment insurance, old age pensions, abolition of child labor, 44 hour week, abolition of coal and iron police and state Cossacks, repeal of Penn. Sedition Act, wiping out yellow dog contracts, and curbing of injunction judges. This program will benefit the masses and not the big manufacturers and corporations. Therefore every citizen of Pennsylvania should pledge their support to this cause.

The infamous speed-up system causes the worker to age prematurely, old workers are thrown away like slack, like useless by-products and are forced to live the life of "dependents". Neither Republican nor Democrat parties are interested in the "dependents", while many old age couples go trodding "over the hill to the poor house" to spend their last days. There are no reasons for such conditions to exist in the richest country in the world.

Ex-President Coolidge in his address to congress during his administration said, "The power of the purse is the power over liberty". And just this is causing the misery, poverty and exploitation of the overwhelming majority of people of today. A handful of millionaires "exercise power over the purse and liberty of the exploited toilers. They own all means of production, factories, mines, railroads and water power to which the worker must sell his labor." The wealth of a few is the poverty of many and the liberty of the few is the bondage of the toiling class.

The Socialist party has a program with a purpose, to curb the rule of capitalism, the wage slavery, the exploitation of industrial and agricultural workers.

Sunday June 29th the Western Pennsylvania Federation of S. N. P. J. lodges are holding a picnic at Sygan, Pa. A large attendance is expected. Bro. Frank Zaits of Chicago a supreme officer of the S. N. P. J. will address the crowd in Slovene. Everyone is cordially invited to attend this picnic.

SEARCHLIGHT

By Donald J. Lotrich

Club No. 1, JSF, will hold its regular monthly meeting this Friday June 27th at the SNPJ. Hall. Peter Bernik and Josko Oven our delegates to the spirited convention of our federation will make their reports. Our club too, is buzzing over its lost prestige. The largest club of the federation is no longer our club. Detroit topped us. That's why our comrades are out with the buzz of the busy bees to bring in new members to regain first place.

A reporter of the Chicago Daily Tribune filled two columns of last Wednesday's issue to tell its readers why he liked the city of Milwaukee, Wis. "Because its streets are the cleanest of any city in the country. Because justice puts thieves where they belong quickly", specifying that a person committed a breach of the law at 6. A. M. and was behind prison bars at 3. P. M. Yes there must have been twenty good reasons why the writer thought Milwaukee a model city. However he failed to tell the most important factor, why is Milwaukee what it is? He failed to say that Milwaukee has had a socialist mayor for over 15 years and a good representation at the City Council. But he promises to write more of Milwaukee and it is hoped the Tribune will be fair minded enough to state the truth.

Short and to the point, is the only comment needed to "What is Socialism" by Frank Barbach in last Wednesday's Prosveda. Frank quotes some mighty fine authorities, in Webster's Dictionary, Encyclopedia Britannica, Standard Dictionary and professor Richard T. Ely. We have requested our editor to reprint Barbach's article. Let us quote one paragraph: "Socialism: A theory of society that advocates a more precise orderly and harmonious arrangement of the social relation than that which has hitherto prevailed." Webster's Dictionary.

On the occasion of the Pioneer-Badger girls ball game in Milwaukee last Sunday we stopped to renew acquaintances at the picnic of Socialist club No. 37 of our Federation. We had a chance to speak with comrades Landberg, Hrast, Radel Sr., T. Obluck, Zaitz, Perko, Alpner, Buchar, Hribar and many others. Their picnic was well attended. The premises of the grove are nicely situated in the shady woods, but could stand a little going over by the proprietor. That however did not interfere with the pleasant time.

Our Milwaukee boys are going at it strong. By the time you will be

reading these lines they expect to have about 30 young men and women already doing business as a subdivision of club No. 37. Tony Obluck and Tony Kamnikar are working diligently with Albert Hrast to have this sub club amount to something. They promise to contribute regularly to our english page.

A. Adres, a member of club No. 1 JSF, and Sava tied the knot that will permit him no longer to be numbered among us bachelors. He promised Mary Dobrovolt to forever share the joys and pleasures and troubles alike, with her. Sava turned out en masse for the wedding. It took place at the Slovene National Home at Waukegan, Ill. Vinko Pink made a bus of his sedan to haul the Chicagoans to the station in the early hours of the morning.

Before another week passes the Citizens of Chicago will have their opportunity to vote on the new Traction Ordinance about which we had written before. We urge every reader who has the privilege of voting to go to the polls and vote against the ordinance. — More opposition has been gathered then was expected. You don't want the real estate operators to get rich by your street car fares. Nor do you want Samuel Insull to become King of Chicago by this perpetual franchise. Vote NO July 1st 1930!

Whether you admit it or not our English page is a lively one, probably because Proletarec is a powerful and lively paper. As the spirit of the organization spreads so will its contributors increase until a great organization is whipped into shape.

A large number of visitors from Detroit, Mich., St. Louis, Mo., Kenosha, Wis. and other distant cities are expected to attend the Pioneer prize picnic on Sunday July 20. Have you purchased your ticket yet? Surely you will want to be among the Chicagoans to greet the young men and women who will be guests of the Pioneers.

How can Chicago defeat its new traction franchise with all the money in the city backing it? Yet the opposition is gaining. New life is being recruited to fight the new bills. If the citizens can be reached directly there is the chance that it shall be defeated. But as long as the voters follow the political groups it shall go through. The Cook County Socialists are in the front lines to bring this message to the voters and to ask them for their negative vote.

UPTON SINCLAIR HOME AND ABROAD

A. H. Kalish has written an article on Upton Sinclair, one of Socialism's most formidable propagandists among the authors of America. Among other things he says:

"When Upton Sinclair writes a book, it is immediately translated into some 20 languages and becomes the best seller in almost all the European countries. Thus to quote Sinclair himself, 'In small countries such as Norway, Denmark and New Zealand I have more readers than in the whole of the United States, while a single volume of mine, Sylvia's Marriage, which in America sold 2,000 copies in five years, sold in Great Britain 43,000 copies in two years.'

Bourgeois Press Dodges.

"Now this condition is no more accident nor can it be explained by a prophet has honor save in his own land. We get an inkling of the reason when George Brandes, the Great European critic, made the statement that there were three American novelists whom he found worth reading, Frank Norris, Jack London and Upton Sinclair.

"Every New York newspaper, except one, then proceeded to quote Brandes as having said that there were two American novelists whom he found worth reading, Frank Norris and Jack London.

"Behind this is the fact that Upton Sinclair is a very dangerous man to the present capitalist system, of graft, dishonesty and corruption in business and government. A brief summary of Sinclair's chief works is enough to prove why this is so.

"The Jungle, the book which made Sinclair internationally famous, was an expose of the meat packing industry. Its revelations resulted in a tremendous amount of discussion leading to governmental investigations and the passage of many pure food laws. Incidentally, The Jungle earned for Sinclair the eternal hatred of American capitalism, and thereafter he was a marked man, hounded and lied about by all the agencies of capitalist propaganda.

"The banning by the Boston police of Oil, a novel dealing with the Teapot Dome scandal, resulted in a very wide circulation for this book; and also for the novel Boston which has as its basis the Sacco-Vanzetti case. A good number of Sinclair's works are mines of information, and this information is so masterfully fitted into the very interesting narrative that people at all sympathetic often read through one of these books in one sitting.

"Not only has Sinclair written in favor of Socialism, he has also fought and gone to jail for the principles he upholds. In a steady and rational manner he has ever kept fighting, and the Socialist movement has been considerably enriched by his contributions towards the bringing about of a better and healthier society."

WHO ARE LABOR'S WORST FOES?

Labor is its own worst enemy. If the workers had the patience, the courage and the intelligence to use the agencies at hand, they could have anything they desire. Their ignorance, their stupidity, their treachery and their cowardice are used by their oppressors to keep them in servitude.

These facts are clearly demonstrated in the attitude of the unorganized worker in the economic and political field. The minority has supplied the money, energy and intelligence to carry forward the struggle for better wages, shorter hours and improved working condition. The fruits of their endeavors have been shared alike by the organized and unorganized.

It is a self-evident fact that when a majority of the people desire political changes, the changes are within their reach. This applies also to the economic field. If the workers would avail themselves of the right to organize themselves, they could compel a reduction in the hours which would provide opportunity for all and a wage that would enable labor to buy its products and create a steady demand for workers. It does not require a very high degree of intelligence to appreciate these facts.—Minnesota Union Advocate.

A "HERO"

"What's the fuss?" I was standing Trafalgar square, looking over the heads of a vast crowd of people toward the Nelson monument. The air was alive with shouts and songs. Men and women were waving banners, flinging hats and caps aloft, hugging one another in a delirium of delight. Far away, by one of the great Landseer lions, I describe a man in uniform, gayly bedecked with ribbons and medals, who seemed to be the focal point of enthusiasm.

"What's the fuss?" I repeated, to a howling maniac at my side.

"The fuss!" He croaked hoarsely, in undisguised amazement, "Ain't you 'eard? That's 'im—the 'ero of the war."

"The hero of the war?" I exclaimed. "That man on the monument? Why, I thought the hero of the war was the Unknown Soldier down there in Whitehall under the cenotaph."

"What 'im? The Unknown Soldier, 'im the 'ero? W'y we don't know 'im. 'E's dead, 'e is. Died som'ers—nobody knows w'ere! But this feller! w'y, he killed 18 Germans with 'is own 'ands, he did. Killed 'em, ev'ry damned one. 'E's the 'ero of the war! Look at 'im! H'rra-a! H'rra-a!"—John Haynes Holmes.

AGONY EXPLAINED

The man opposite us in the street car was reading his newspaper with an almost furious intensity. His brow was knitted, his eyes riveted upon the page, his mouth drawn into a rigid line of agony. What could be the matter? What terrible news was he reading? Had the stock market smashed again? Had war broken out? Was the world coming to an end? We arose to leave the car, and bent down over his paper to see. He was reading the comic strips!—John Haynes Holmes.

"I would blacken your eyes and give you some real American spirit," said a New York City magistrate to a boy in court. Even at that the eyes would not be as black as the magistrate who thus spoke.

WEEK-END ENJOYMENT

